

“SOCIAL INSTITUTIONS SUPPORT PROGRAMME”

Aktuarske naknade [actuarial benefits]: naknade koje se stiču osiguranjem od nekog rizika, kao što je bolest, starost ili nesreća na poslu, i striktno su povezane s vjerojatnošću kada će (u kojoj dobi) osigurana osoba oboljeti ili umrijeti. Visine aktuarskih naknada ovise o prethodnim doprinosima osiguranika. Aktuarske naknade izračunavaju se metodama aktuarske matematike.

Apsolutno siromaštvo [absolute poverty]: siromaštvo definisano kao minimalni nivo dohotka ispod koje je ugrožen život porodice ili pojedinca. Apsolutno siromašni nisu u mogućnosti zadovoljiti osnovne ljudske potrebe, kao što su prehrana, odijevanje ili stanovanje.

Beveridgeovski sistem [Beveridgean system]: sistem socijalne sigurnosti zasnovan na načelima koja je William Beveridge izložio, a britanski parlament usvojio 1942. godine u dokumentu pod nazivom *Social Insurance and Allied Services*. Bitno je polazište beveridgeovskog pristupa, kako ga se uobičavalo nazivati u socijalnoj politici, da “čovjeka treba osloboditi od nužde”, tako da mu država treba garantovati osnovne egzistencijalne uslove bez obzira na socijalni status i druga obilježja. Beveridge je predložio koherentan model socijalne sigurnosti koji počiva na četiri pravila: univerzalnost, jednostavnost i jedinstvenost, uniformnost i centralizacija. Na toj je osnovi oblikovan britanski sistem socijalne sigurnosti nakon Drugoga svjetskog rata, a Beveridgeovska pravila primijenjena su i u mnogim drugim zemljama u cjelini ili u pojedinim sistemima.

Bismarckovski sistem [Bismarckian system]: sistem socijalnog osiguranja utemeljen na načelima socijalnih zakona usvojenih u vrijeme vladavine njemačkog kancelara Otta von Bismarcka. Prvi je zakon donesen 1883., a odnosio se na osiguranje za slučaj bolesti. Slijedio je zakon o osiguranju za slučaj nesreće na radu (1884.) i zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju (1889.). Osnovna je ideja tih zakona da se radnici trebaju osigurati od glavnih socijalnih rizika. Naknade iz osiguranja plaćaju se na osnovi doprinosa radnika i poslodavaca u posebne blagajne ili fondove kojima u pravilu upravljaju socijalni partneri. Ovaj je sistem socijalnog osiguranja karakterističan za kontinentalnu Evropu, iako su bismarckovski sistem prihvatile i druge zemlje u svijetu.

Briga o djeci [childcare]: široko zasnovani koncept koji obuhvata javna davanja, individualne i kolektivne usluge radi zadovoljavanja potreba djece i njihovih roditelja.

Briga u zajednici [community care]: alternativa institucionalnoj ili dugotrajnoj rezidencijalnoj brizi. Podrazumijeva podršku i usluge namijenjene osobama koje se susreću sa problemima starosti, fizičke nesposobnosti ili mentalne bolesti, kako bi mogle, koliko je to god moguće, neovisno živjeti u svojim domovima ili u “domaćem” okruženju u sklopu svoje zajednice.

Briga za ovisne [dependant care]: briga za djecu, bolesne, stare ili nesposobne te druge ovisne članove.

Bruto domaći proizvod /BDP [gross domestic product /GDP]: ukupna novčana vrijednost dobara i usluga što ih u određenom vremenskom razdoblju proizvede neka ekonomija u okviru nacionalnih granica.

Ciljanost [targeting]: usmjeravanje socijalnih naknada prema specifičnim grupama ili pojedincima. Ciljanost uključuje horizontalnu efikasnost, koja podrazumijeva sposobnost sistema da pruži socijalnu zaštitu svim pojedincima koji imaju potrebu za određenim naknadama, i vertikalnu efikasnost, koja se tiče sposobnosti sistema da isključi iz dobivanja naknada one grupe i pojedince koji nemaju potrebu za naknadama i da sredstva preusmjeri ka socijalno ugroženom stanovništvu.

Civilno društvo [civil society]: institucije, organizacije, socijalne mreže i pojedinci (kao i njihove vrednote) koji djeluju između porodice, države i tržišta, povezani nizom civilnih pravila koja zajedno dijele, a koji se dobrovoljno udružuju radi zagovaranja općih i specifičnih interesa.

Deinstitucionalizacija [deinstitutionalization]: politika pružanja zaštite i tretmana medicinski i socijalno ovisnim osobama u zajednici umjesto u institucijama. Uključuje izbjegavanje smještaja ovisnih osoba u institucije, povratak u zajednicu osoba koje mogu funkcionisati i koristiti programe koji se odvijaju u zajednici te razvijanje takvog institucionalnog okruženja koje će pridonositi što bržem povratku pojedinca u zajednicu. Smatra se da osobe sa posebnim potrebama trebaju nastaviti živjeti u svom socijalnom okruženju, u svojim porodicama i lokalnim sredinama (umjesto da su podvrgnuti bezličnom institucionalnom životu), što treba doprinijeti kvaliteti njihova života.

Dekomodifikacija [decommodification]: isključivanje određenih roba i usluga ili rada iz tržišta i njihovo distribuiranje prema drugim (netržišnim ili manje tržišnim) kriterijima. Prema stepenu dekomodifikacije možemo suditi o tipu socijalne države, kako to u svojoj poznatoj tipologiji socijalnih država čini G. Esping-Andersen.

Deregulacija [deregulation]: podrazumijeva smanjenu državnu normativnu intervenciju u privredni i socijalni život, a cilj joj je olakšavanje djelovanja privrednih i drugih subjekata. U socijalnom području deregulacija znači prepuštanje dijela odgovornosti za socijalnu sigurnost pojedincima odnosno organizacijama, koje, bez posredovanja države, same određuju uslove svoje aktivnosti i egzistencije. Deregulacija, ako nije dobro usmjerena i kontrolisana, može dovesti do opadanja nivoa socijalne sigurnosti u društvu i povećane diferencijacije građana s obzirom na ekonomsku moć i socijalni status. Veliku podršku deregulaciji dala je globalizacija koja je oslabila suverenitet nacionalnih država i smanjila njihov uticaj na privrednom i socijalnom području.

Dionici [stakeholders]: osobe, grupe, institucije i organizacije koje učestvuju u ostvarenju nekog programa. Dionici u programima socijalne politike jesu: građani-volonteri, korisnici, organizacije civilnog društva, lokalne vlasti, privreda, javne ustanove, vlada, mediji, stručnjaci, crkve i slično.

Direktna /indirektna diskriminacija (direct/indirect discrimination): direktna diskriminacija dešava se onda kada je neka osoba, npr. zaposleni ili kandidat za zapošljavanje, lošije tretirana zbog njegove/njene rase, spola, bračnog statusa, religije, seksualne ili rodne orijentacije.

Indirektna diskriminacija dešava se onda kada neki zahtjevi, uslovi ili prakse, nametnute od strane države, neke institucije ili npr. poslodavca, prouzroče disproportionalno štetne učinke za određenu grupu (grupe) ili kategoriju (kategorije) osoba.

Diskrecija [discretion]: ovlaštenja službenika ili rukovodnog osoblja da donose odluke o ostvarivanju nekih prava. Diskrecija je nužna ukoliko nema ustanovljenih pravila za donošenje odluka ili prosudbi te proizlazi iz potrebe za fleksibilnošću. "Diskrecijska pravila" razvijaju službenici koji se bave određenom problematikom ili, u nekim slučajevima, rukovodno osoblje, s ciljem da se popune proceduralne administrativne praznine. Diskrecija je više prisutna u socijalnoj pomoći, kada se radi o zadovoljavanju nepredvidivih (iznimnih ili urgentnih) potreba. Tamo gdje je socijalna pomoć vezana sa socijalnim radom, diskrecijske naknade mogu biti sredstvo poticanja ili ohrabriranja određenih obrazaca ponašanja (npr. ponašanja koja promiču oslanjanje na vlastite snage).

Diskrecijske naknade [discretionary benefits]: vidi *diskrecija*.

Dječje naknade [child benefits]: vidi *dječji doplatak*.

Dječji doplatak [child allowance]: naknada koju redovno dobiva roditelj za dijete ispod određene dobi. Može biti univerzalna ili utemeljena na provjeri dohotka i/ili imovine. U nekim zemljama pravo na doplatak imaju sva djeca, a u drugima samo djeca zaposlenih roditelja. No, koriste se i drugi kriteriji za ostvarivanje ovog prava.

Djelimična (ne)zaposlenost (partial (un)employment): kada je jedna osoba (ne)zaposlena kraće vrijeme od propisane pune radne sedmice ili mjeseca u zemlji njegove/njene (ne)zaposlenosti, kaže se da je ta osoba djelimično (ne)zaposlena.

Dobra vladavina [good governance]: vladavina u kojoj je veća usmjerenost na procese nego na same institucije vlasti. Naglasak je na mjerenju efikasnosti javnih politika i upotrebi javnih resursa u postizanju društvenih ciljeva. Umjesto jednostavnog vršenja vlasti, dobra vladavina naglašava odgovornost (*accountability*) vladalaca prema onima kojima oni vladaju, transparentnost donošenja javnih odluka i izbora vodstava, pristup informacijama kako bi građani mogli prosuđivati i evaluirati efekte programa.

Dodatna stambena politika [supplementary housing policy]: znači izuzetno intervenisanje funkcionirajući tržišni sistem u stambenoj domeni. Nastojanja su vlade usmjerena na podmirivanje posebnih potreba i rješavanje specifičnih stambenih problema.

Dohodak [income]: novčana ili nenovčana (naturalna) primanja (redovita ili povremena), koja ostvari domaćinstvo ili njegovi članovi tokom godine ili u nekom kraćem razdoblju.

Dohodovna podrška [income support]: naziv za programe socijalne sigurnosti kojima se nadoknađuje dohodak u slučaju određenih socijalnih rizika. Ovaj je pojam češće u upotrebi u

anglosaksonskim zemljama, a u Velikoj Britaniji u posljednjih se nekoliko decenija koristi i kao naziv za program socijalne pomoći.

Dohodovni transferi [income transfers]: vidi *novčane naknade*.

Doprinosi [contributions]: uz poreze, osnovni način finansiranja programa socijalne sigurnosti. Doprinosi, koji predstavljaju dio plate, uplaćuju se u posebne fondove kojima se finansiraju socijalni programi (najčešće, zdravstveni fond, penzioni fond ili fond zaštite od nezaposlenosti). Doprinosi uplaćuju poslodavci i radnici. Osim zaposlenih, doprinose radi zaštite od određenih rizika mogu uplaćivati i samozaposleni ili radno neaktivni pojedinci. Uplata doprinosa osnov je za ostvarivanje pojedinih prava, odnosno za naknadu plate u slučaju pojedinih socijalnih rizika. Na osnovu uplaćenih doprinosa osigurani mogu biti i članovi porodice uplatitelja.

Društvena odgovornost privrede [social responsibility of corporate sector]: odgovornost privrede prema zaposlenicima, dioničarima, vlasnicima, menadžmentu, potrošačima i dobavljačima, prirodnoj okolini, zajednicama u kojima privredni subjekti djeluju. U SAD-u najčešće se to naziva korporacijska filantropija (*corporate philanthropy*), u britanskoj tradiciji označava se pojmom korporacijskog građanstva (*corporate citizenship*), dok je u evropskim kontinentalnim zemljama uobičajen pojam društvena odgovornost privrede (*corporate social responsibility*). Iako među tim konceptima postoje manje razlike, redovno se upotrebljavaju u sinonimnom značenju.

Državni paternalizam [state paternalism]: označava pretjeranu ulogu države u rješavanju ekonomskih i socijalnih problema, što, prema mnogim mišljenjima, sputava inicijativu i djelovanje građana te drugih čimbenika u društvu. Državni se paternalizam u socijalnom pitanju pojavio u 19. stoljeću uporedo s ključnim socijalnim reformama, prije svega bismarckovskim, u kojima je država imala glavnu ulogu. Prije Bismarcka, oblike državnog paternalizma praktikovao je francuski car Napoleon III., koji je započeo, ali ne do kraja izveo, neke državne socijalne reforme. Državni je paternalizam posebno došao do izražaja u godinama poslije velike ekonomske krize između dva svjetska rata, a posebno nakon Drugog svjetskog rata. Tada je država znatno ojačala svoju socijalnu i privrednu intervenciju.

Dugotrajna zaštita [long-term care]: svaki oblik dugotrajne zaštite, ili zaštite s neodređenim završetkom, o osobama smanjenih sposobnosti ili mogućnosti. U pojedinim zemljama uvedene su nove vrste osiguranja za dugotrajnu zaštitu (npr. u Njemačkoj, Austriji, Holandiji) ili su elementi osiguranja za dugotrajnu zaštitu uključeni u obavezno zdravstveno osiguranje (Francuska, Belgija).

Egalitarno društvo [egalitarian society]: društvo u kojem se “nagrade” (materijalna dobra, novac, društveni položaji i sl.) jednako dijele svima, bez obzira na njihove talente ili postignuća.

Ekvivalentna ljestvica [equivalence scale]: skup indeksa koji variraju ovisno o broju članova domaćinstva, dobnoj ili spolnoj strukturi članova. Osnovna je funkcija ekvivalentne ljestvice omogućiti određivanje linija siromaštva za domaćinstva različite veličine i sastava. Na primjer, linija siromaštva za domaćinstvo koje ima pet članova neće biti ista kao za domaćinstvo sa tri člana. Isto tako, potrebe djece manje su od potreba odraslih, pa izdaci

domaćinstva ne rastu razmjerno broju članova. Danas se u brojnim istraživanjima siromaštva koriste tzv. OECD-ove ekvivalentne ljestvice. Osim u istraživanjima siromaštva, ekvivalentne ljestvice koriste se prilikom mjerenja ekonomskih nejednakosti, utvrđivanja stepena socijalnih naknada ili određivanja visine dohodovnih poreznih stopa u skladu s mogućnostima plaćanja poreznog obaveznika.

Eurostat: statistički ured Evropske unije koji prikuplja podatke od evropskih zemalja u svrhu usporedivosti. Eurostat je važan izvor svih vrsta podataka (ekonomskih, socijalnih, demografskih ili političkih) za Evropsku uniju i za zemlje koje joj se žele pridružiti.

Evropska socijalna povelja [European Social Charter]: osnovni dokument Vijeća Europe o socijalnim pravima. Prva Evropska socijalna povelja usvojena je 1961. godine u Torinu, a druga, Izmijenjena Evropska socijalna povelja, 1996. godine. U Povelji su sadržane tri kategorije socijalnih prava. Prva se odnose na sve građane neke zemlje, druga kategorija obuhvata prava građana koja proizlaze iz zaposlenosti, a treću kategoriju čine prava posebnih socijalnih grupa. Evropsku socijalnu povelju, bilo u prvoj bilo u izmijenjenoj verziji (kada su uvedena nova socijalna prava), ratificirala je većina evropskih zemalja. 2002. Bosna i Hercegovina potpisala je Izmijenjenu Evropsku socijalnu povelju 11. maja 2004., koja je u procesu ratifikacije.

Evropska strategija zapošljavanja [European employment strategy]: na osnovu Ugovora EU iz Amsterdama, potpisanog 1997. godine, i evropskog samita o zapošljavanju iz decembra 1997. godine, EU koordinira nacionalne politike u području promicanja zapošljavanja. Koordinacija se provodi putem modela otvorene koordinacije, a poticanje zapošljavanja zasniva se na četiri osnove: zapošljivost, poduzetništvo, jednake mogućnosti, prilagodljivost. Proces svake godine započinje zajedničkim prioritetima koje donosi Evropsko vijeće. Svaka zemlja integrira utvrđene prioritete u svoju politiku i praksu putem nacionalnih akcijskih planova (NAP). Evropska komisija i Evropsko vijeće zajednički analiziraju NAP-ove i donose zajedničko izvještavanje o zapošljavanju, a pojedinim zemljama mogu uputiti specifične preporuke.

Evropska unija /EU [European Union /EU]: zajednica prvobitno šest evropskih zemalja, osnovana je Rimskim ugovorom 1957. godine, pod nazivom Evropska ekonomska zajednica (EEZ). Ugovorom iz Maastrichta, potpisanim 1992. godine, EEZ mijenja ime u Evropska zajednica te stvara novu strukturu saradnje među članicama, koja se od tada naziva Evropska unija. Od 1. maja 2004. godine, nakon petog vala proširenja, EU broji 25 članica, a još četiri zemlje imaju status kandidata za punopravnog člana.

Evropski socijalni fond [European Social Fund]: fond EU kojem je glavni cilj promocija zaposlenosti, geografske i profesionalne mobilnosti radnika, odnosno olakšavanje prilagodbe radnika na industrijske promjene, posebno putem stručnog osposobljavanja i doškoloavanja.

Evropski socijalni model [European social model]: razvija se posebno u 90-im godinama 20. stoljeća. Evropski socijalni model ne negira posebne socijalne režime zemalja članica EU, ali ih nadopunjuje i sve više utiče na nacionalne politike. Ugovor o socijalnoj politici iz 1991. godine (zasnovan na Povelji o osnovnim socijalnim pravima radnika iz 1989. godine) predvidio je veću saradnju zemalja članica u području socijalne politike, a taj je Ugovor, kao novo socijalno poglavlje, potom inkorporiran u Ugovor iz Amsterdama. Ovi su dokumenti

osnova nekoliko socijalnih uredbi donesenih tokom 90-ih godina na evropskom nivou te evropske strategije zapošljavanja i evropskog procesa socijalnog uključivanja. Evropski socijalni model zasniva se na Lisabonskoj strategiji iz 2000. godine prema kojoj EU želi postati najkompetitivnija, dinamična i na znanju zasnovana ekonomija sposobna za održivi privredni rast, ali sa više boljih poslova te većom socijalnom kohezijom.

Evropski zakonik socijalne sigurnosti [European Code of Social Security]: dokument namijenjen harmonizaciji i unapređenju evropskog zakonodavstva na području socijalne sigurnosti. Usvojilo ga je Vijeće Europe 1961. godine polazeći od normi Konvencije (br. 102) o socijalnoj sigurnosti (minimalni standardi) Međunarodne organizacije rada. Godine 1990. usvojena je revidirana verzija Zakonika. Zadatak Zakonika, kako je prilikom njegova donošenja rečeno, nije samo uniformizacija socijalne sigurnosti u evropskim zemljama, nego i podizanje socijalne sigurnosti građana na veći nivo.

Feminizacija siromaštva [feminization of poverty]: trend nesrazmjernog porasta broja žena među siromašnima u odnosu na njihov udio u stanovništvu. Posebno u anglosaksonskim zemljama, žene imaju značajno veću vjerovatnost da će živjeti u siromaštvu nego muškarci. Ova razlika u stopama muškog i ženskog siromaštva rezultat je položaja žena na tržištu rada i u porodici. Ženske zarade u prosjeku su manje nego zarade muškaraca. Osim toga, žene su izloženije siromaštvu stoga što češće žive u onim tipovima porodice koji su rizičniji s aspekta siromaštva (jednoroditeljske porodice, samačka domaćinstva). Službene statistike nerijetko skrivaju obim ženskog siromaštva, jer se kao indikator siromaštva koristi dohodak u domaćinstvu, a ne individualni dohodak (žene lošije prolaze u unutarporodičnoj distribuciji resursa zbog diskriminacije ili zato što potrebe djece i partnera stavljaju ispred vlastitih potreba).

Filantropija [philantropy]: dobrovoljna pomoć bogatih siromašnim građanima i raspodjela dobara putem donacijskog davanja. U širem smislu riječi obuhvaća filozofska gledišta i praktična djelovanja koja odražavaju individualnu i institucionalnu "ljubav prema ljudskom rodu".

Fiskalna dobrobit [fiscal welfare]: socijalna se politika u najvećoj mjeri realizuje putem novčanih transfera namijenjenih održavanju dohotka stanovništva. Pored novčanih transfera, drugi oblici pomoći građanima su usluge (zdravstvene, zaštitne, obrazovne i druge), koje se mogu uzeti kao neka vrsta kamufliranih transfera. Treći su oblik redistribucije porezi, čiji su provedbeni instrumenti porezne stope i porezne olakšice. Njih nazivamo "fiskalnom dobrobiti". Fiskalnim se mjerama može znatno uticati na socijalni položaj građana. R. Titmuss piše o "fiskalnoj dobrobiti" koja se javlja pored socijalne (socijalna pomoć) i zaposleničke redistribucije dohotka. Drugim riječima, "fiskalnu dobrobit" treba shvatiti kao mjeru socijalne politike kojom se utiče na socijalni položaj građana.

Fleksibilnost rada/zaposlenja [work/job flexibility]: organizacija tržišta rada razvijena u 1980-im godinama u kojoj su sadržaj rada, radno vrijeme, trajanje radnog odnosa te visina plate promjenjiviji (fleksibilniji), a radno-zakonska regulativa čim manje rigidna. Cilj je fleksibilnosti rada omogućiti uspješnije poslovanje preduzeća na dinamičnom i kompetitivnom tržištu. Fleksibilizacijom se tržište rada deregulira, a radni se odnos rekomodificira i podliježe odluci poslodavca. Fleksibilnim oblicima rada smatraju se ponajprije privremena zaposlenost, zaposlenost na nepuno radno vrijeme, rad izvan radnog mjesta te neki oblici samozaposlenosti (pod-ugovaranje i kooperantski odnos).

Fleksibilnost-sigurnost (Flexicurity): „flexicurity“ je kombinacija propisa, politika i administrativnih praksi koja uspješno kombinuje zapošljavanje i otpuštanje radnika, visoka davanja za nezaposlene i aktivnu politiku na tržištu rada, a cilj je da se doprinese rješavanju evropskog problema nezaposlenosti.

Fondacija [foundation]: pravni institut koji nastaje kada građani namijene dio svoje imovine općem dobru, na primjer, za pomoć nadarenoj djeci. U tu je svrhu prikladno osnovati fondaciju kao posebnu pravnu osobu (*universitas bonorum, universitas rerum*). Tako imovina postaje pravnom osobom, čije postojanje nije ovisno o dužini života osnivača. Fondacija nema članova niti vlasnika, nego korisnike, čije se potrebe podmiruju programima fondacije.

Fondovske penzije [(fully) funded pensions]: penzije koje se osiguranicima isplaćuju iz sredstava fonda osiguranja, a koja su u nekom razdoblju akumulirana iz doprinosa osiguranika. Osiguranici tokom svoje radne aktivnosti putem doprinosa štede i svoju ušteđevinu, posredstvom penzionih fondova, ulažu u imovinu ili na tržište kapitala da steknu sredstva za penzije. Ovaj se sistem još zove kapitalizirana penziona štednja.

Ginijev koeficijent [Gini coefficient]: mjera ukupne ekonomske nejednakosti u nekom društvu. Može poprimiti vrijednosti između nula (kada je, na primjer, dohodak jednako distribuiran među građanima) i jedan (kada jedna osoba raspolaže sveukupnim dohotkom). Što je koeficijent bliži jedinici, to su veće nejednakosti u društvu.

Glavarina [capitation fee]: plaćanje ljekarima u obliku fiksnog iznosa prema broju pacijenata. Iznosi mogu biti različiti prema kategorijama osoba, ali je uvijek riječ o prethodno utvrđenom iznosu, neovisnom o obimu izvršenih usluga. Suprotno od plaćanje prema usluzi.

Globalizacija [globalization]: proces porasta međusobne ovisnosti i povezanosti svijeta u bitnim područjima života (politika, ekonomija, kultura itd.). Kao posljedica globalizacije dolazi do prevladavanja postojećih granica među državama i opadanja suvereniteta nacionalnih država, nastaju nadnacionalne asocijacije koje preuzimaju regulativne i druge funkcije u svjetskoj ekonomiji i društvu. Globalizacija je u pravilu povezana s deregulacijom, smanjenom intervencijom države, redukcijom troškova rada i redukcijom socijalnih prava.

Globalna socijalna politika [global social policy]: socijalna politika koja se kreira i provodi na nadnacionalnom, regionalnom i globalnom nivou. Instrumenti globalne socijalne politike jesu nadnacionalna regulacija, preraspodjela dohotka među državama pomoću regionalnih i strukturalnih fondova te socijalna davanja koja se garantuju na nadnacionalnom nivou.

Građanska plata [citizen payment]: vidi *osnovni dohodak*.

Građanski status [citizenship]: sociološki koncept koji ima značajnu ulogu u razumijevanju razvoja socijalne politike. Konceptiju građanskog statusa razvio je T. H. Marshall. Njegov pojam građanskog statusa obuhvaća tri komponente: građanska prava (jednakost pred zakonom), politička prava (pravo glasa, političkog organizovanja i učestvovanja u javnom životu) i socijalna prava (pravo na minimalni dohodak, pravo na određene usluge). Ova se prava pojavljuju kao osnova socijalne solidarnosti u modernim društvima.

Harmonizacija (Harmonization): harmonizacija nacionalnih zakona u okviru EU je oblik konvergencije. Pojedine države članice harmonizacijom svoje zakone čine (više) kompatibilnima zakonima drugih država članica u pogledu njihova dosega, definicija i normi.

Horizontalna preraspodjela [horizontal redistribution]: horizontalna preraspodjela dohotka i naknada vrši se u korist onih grupa unutar iste kategorije korisnika koje su u nepovoljnijem položaju, npr. od porodice sa manje ka porodicama sa više djece.

Industrijski odnosi [industrial relations]: način na koji su organizovani odnosi između menadžmenta preduzeća i radnika, te uloga države i institucija u tom procesu. Industrijski odnosi uveliko se razlikuju među državama, a obuhvataju prakse organizacije rada i upošljavanja, obrazovanja radnika, kolektivnog pregovaranja, sindikalnog djelovanja, radnih vijeća i sl.

Institucionalni model dobrobiti [institutional welfare]: prema Titmussovoj tipologiji socijalne dobrobiti, model u kojem se potreba prihvaća kao normalni i sastavni dio života. Dobrobit se pruža cijelom stanovništvu, na isti način kao što se mogu organizovati druge javne usluge (ceste, škole). U ovom sistemu dobrobit nije namijenjena samo siromašnima, već svim građanima. Institucionalni model često se identifikuje sa univerzalizacijom socijalnih prava. Međutim, institucionalni model može u ostvarivanju svojih ciljeva koristiti ne samo univerzalne, već i selektivne naknade.

Invalidnost (invalidity/disability): potpuna ili djelimična nesposobnost osobe za obavljanje nekog plaćenog posla. Invalidnost može postojati od rođenja ili se kasnije pojaviti, a uzrok invalidnosti može biti nesreća na poslu, profesionalna bolest ili neki drugi uzrok.

Uobičajeno se razlikuju tri oblika invalidnosti: „opća invalidnost” koja uzrokuje trajnu nesposobnost ostvarivanja zarade iznad određenog stepena, „profesionalna invalidnost” koja označava trajnu nesposobnost obavljanja određenog posla ili zanimanja te „invaliditet” koji podrazumijeva gubitak ili smanjenje tjelesnih funkcija, što utiče na životnu i radnu sposobnost invalidne osobe.

Prava koja ostvaruju invalidi mogu biti novčane naknade, medicinska i druga pomoć te rehabilitacija, prekvalifikacija i rad pod zaštićenim uslovima.

Izvedena prava [derived rights]: prava, prije svega na naknade i usluge iz sistema socijalne sigurnosti, koje stiče neki pojedinac, a koja su definisana njegovom ovisnošću o drugoj osobi, obično na osnovu srodstva, braka ili zajedničkog života.

Izvoz naknada (export of benefits): izvoz naknada dešava se onda kada se naknade koje treba platiti jednoj osobi prema propisima jedne zemlje, također mogu platiti toj osobi kada on/ona boravi u drugoj zemlji. Izvoz naknada obično je ograničen na dugoročne novčane naknade.

Javna dobrobit [public welfare]: podrška javnih (državnih) institucija onim pojedincima koji su nesposobni ili nisu u mogućnosti pribavljati sredstva za život zbog određenih socijalno rizičnih okolnosti, a koji ispunjavaju kriterije njima namijenjenih socijalnih programa.

Javne penzije [public pensions]: penzije koje se ostvaruju u sistemu koji je obavezan za određene kategorije građana, a čija pravila propisuje i realizaciju garantuje država.

Javne usluge [public services]: različite usluge koje pružaju javne uslužne institucije (obrazovne, zdravstvene, transportne i druge). Obavezu javne usluge može nametnuti javna vlast na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou.

Javni izdaci [public expenditures]: ukupni izdaci države i javnih fondova za sve vrste programa općeg značaja (isključeni su izdaci privatnih i neprofitnih organizacija). Veliki dio javnih izdataka čine izdaci za socijalne namjene.

Javni transferi [public transfers]: svi novčani transferi koji se finansiraju iz javnih i državnih izvora.

Jaz siromaštva [poverty gap]: razlika između linije siromaštva i dohotka siromašnih. Ova nam mjera agregatnog siromaštva pokazuje koliko je novca potrebno utrošiti da bi se dohoci svih siromašnih podigli na stepen određene linije siromaštva. Ona pokazuje je li siromaštvo u nekoj zemlji površinskoga ili dubinskog karaktera (o čemu nam ne govori broj siromašnih pojedinaca ili porodica).

Jednake naknade [flat-rate benefits]: naknade koje se isplaćuju u jednakom mjesečnom iznosu (iako mogu biti veće za porodice sa većim brojem članova) i koje ne ovise o prijašnjim zaradama. Tako sve porodice određenog tipa ili veličine dobivaju naknade iste visine.

Jednakost šansi [equal opportunities]: opće načelo jednakosti koje se može primijeniti na sva područja, a posebno na ekonomski, socijalni i kulturni život. Svi građani trebaju imati iste početne šanse u naticanju za vrijedna društvena dobra ili položaje. U modernim se društvima posebno naglašava jednakost obrazovnih šansi te jednakost šansi između žena i muškaraca.

Jednočlano domaćinstvo [one person-household]: domaćinstvo u kojem živi samo jedna osoba.

Jednoroditeljska porodica [lone /single parent family]: porodica u kojoj djeca žive sa jednim roditeljem, a drugi je umro ili napustio porodičnu zajednicu.

Karitativna djelatnost /organizacija [charity]: uključuje svaku dobrotvornu aktivnost (npr. davanje novca, hrane ili usluga), usmjerenu prema ljudima koji trebaju pomoć jer su bolesni, siromašni, stari ili beskućnici, a bez očekivanja bilo kakve materijalne ili druge nagrade. Važnu ulogu u karitativnoj djelatnosti imaju karitativne organizacije, koje pružaju materijalnu, psihološku i drugu podršku svima koji je trebaju. Takve su organizacije, na primjer, Crveni krst/križ, Caritas itd.

Kategorijalna socijalna pomoć [categorical (social) assistance]: pomoć u posebnim okolnostima, namijenjena zadovoljavanju specifičnih ili posebnih potreba određenih grupa stanovništva (npr. pomoć starijim osobama, invalidima, hendikepiranima ili bolesnima, pomoć majkama sa ovisnom djecom, nezaposlenima i slično). Kriteriji ostvarivanja kategorijalne pomoći, kao i visine naknada, obično se razlikuju od onih u općoj socijalnoj pomoći.

Klijentalizam [clientelism]: odnos u kojem moćne i uticajne osobe ili grupe nude nagrade i usluge osobama (grupama) lošijeg društvenog položaja u zamjenu za lojalnost i političku ili drugu podršku. Klijentalizam se često vezuje uz južnoevropski ili mediteranski model socijalne države, u kojem se socijalne naknade ili javni resursi koriste kao sredstvo pritiska na biračko tijelo (npr. pred političke izbore penzionerima se dodjeljuju određeni dodaci na penziju ili se podizanje penzija uslovljava političkom podrškom pensionera). Osim toga, klijentalizam podrazumijeva i pojavu kada veliki broj zaposlenika u socijalnim institucijama pripada određenoj političkoj stranci ili ideologiji. Zapravo, u socijalnim institucijama ne zapošljavaju se stručnjaci već, često puta, nekvalifikovano, politički podobno osoblje. Neučinkovitost, nedjelotvornost i korumpiranost bitno je obilježje ovih institucija.

Kombinovani model socijalne politike [welfare mix]: podrazumijeva diversifikaciju sektora i aktera koji učestvuju u socijalnoj politici. Kombinovani model socijalne politike iskazuje se tzv. socijalnim trokutom, u kojem se sistem socijalne politike prikazuje kao rezultanta djelovanja tri sektora: vladinoga ili državnog sektora, privatnoga profitnog te neprofitnog sektora. U sličnom se značenju često upotrebljava i pojam socijalnog pluralizma (*welfare pluralism*).

Konvergenција (Convergence) je termin koji potiče iz matematike, a označava ponašanja sa ograničenim mogućnostima izbora, posebno kada se radi o neograničenom nizu ili pak serijama usmjerenim prema nekom limitu. U okviru evropskih integracija „konvergenција“ podrazumijeva povećanje sličnosti među državama članicama u pogledu dohodaka, politika, administrativnih praksi, zakona, itd.

Kultura ovisnosti [dependency culture]: način života kojeg karakterizira oslanjanje na državne socijalne naknade. Neki autori smatraju da je davanje novčanih naknada štetno za one koji ih primaju, jer se time potkopava njihovo oslanjanje na vlastite snage i povećava usmjerenost na državnu pomoć. Takvi pojedinci postaju ovisnici o socijalnim naknadama i dio su kulture ovisnosti koja se prenosi između generacija.

Kultura siromaštva [culture of poverty]: pojam koji je koncipirao i popularizirao američki antropolog Oscar Lewis 1950-ih godina. Zagovornici teorije kulture siromaštva drže da siromašni imaju stil života različit od ostatka društva i da on doprinosi opstanku siromaštva. Siromašni imaju specifične norme i vrijednosti koje siromašna djeca vrlo rano usvajaju, pa se kultura siromaštva intergeneracijski prenosi. Obilježja kulture siromaštva moguće je analizirati na individualnoj, porodičnoj i socijetalnoj razini. Prema ovoj teoriji, siromašni zbog svoje kulture nisu sposobni iskoristiti šanse koje im pruža društvo.

Lex loci laboris: doslovno: „zakon mjesta rada“. U međunarodnom kontekstu većina zakona o socijalnoj sigurnosti, kao grana javnog prava, određuje doseg svoje primjene referirajući se na mjesto na kojem pojedini zaposlenik obavlja svoj rad. U načelu na pojedinca se primjenjuju zakoni o socijalnoj sigurnosti u zemlji u kojoj on obavlja svoj posao.

Lične socijalne usluge [personal social services]: kategorija usluga koje ne pružaju druge socijalne službe. Funkcija je ovih usluga briga i zaštita zanemarivane ili zlostavljane djece, briga i potpora za starije, nesposobne ili bolesne osobe koje ne mogu samostalno živjeti (mentalno bolesne osobe, fizički hendikepirana djeca i mladi, osobe sa poteškoćama u učenju ili osobe sa hroničnim bolestima), pomoć i podrška onima koji su isključeni iz šireg društva (beskućnici, migranti, izbjeglice, osobe sklone nomadizmu).

Linija siromaštva [poverty line]: visina dohotka ispod koje pojedince (porodice) smatramo siromašnima. Postoje brojni načini utvrđivanja linije siromaštva. Na primjer, ona može biti utemeljena na stvarnim životnim troškovima ili može biti određena relativno, na primjer, kao 50% prosječnoga dohotka ili kao 60% medijana nacionalnog dohotka (službena linija siromaštva EU).

Ljekar opće prakse [general practitioner /GP]: ljekari opće prakse u mnogim zemljama predstavljaju prvu liniju zdravstvene zaštite te su obično zaduženi za daljnje upućivanje pacijenata na specijalistički ili bolnički tretman.

Ljudske potrebe [human needs]: procijenjeni resursi s kojima pojedinci trebaju raspolagati da bi preživjeli i funkcionirali sukladno normama društva kojem pripadaju.

Majčinstvo/materinstvo (maternity): stanje žene kada ona, zbog trudnoće, poroda i njegovanja djeteta, privremeno nije sposobna za rad, odnosno ostvarivanje zarade, pa joj je potrebna odgovarajuća medicinska pomoć, porodiljsko ili roditeljsko bolovanje, naknada tokom bolovanja te druga prava koja su definisana sistemom socijalne zaštite.

Međugeneracijski transferi [intergenerational transfers]: obično se odnose na penzije tekuće raspodjele koje zaposlena generacija plaća starijoj generaciji koja više nije zaposlena. Tako zaposlena generacija stiže pravo na penziju iz doprinosa sljedeće generacije.

Međunarodna organizacija rada /MOR [International Labour Organization /ILO]: specijalizirana agencija UN, osnovana 1919. godine s ciljem promocije socijalne pravde i prava radnika. MOR formulira međunarodne standarde rada u obliku konvencija i preporuka koje potom ratificiraju države. Ti se standardi odnose na slobodu udruživanja, pravo na organizovanje i kolektivno pregovaranje, zabranu prisilnog rada, jednake mogućnosti i jednaki tretman i sl. MOR definira i statističke standarde u području rada i nezaposlenosti.

Međunarodno udruženje za socijalnu dobrobit [International Council on Social Welfare /ICSW]: globalna nevladina organizacija, osnovana 1928. u Parizu, koja okuplja veliki broj nacionalnih i međunarodnih organizacija koje nastoje unaprijediti socijalni razvoj, socijalnu dobrobit i socijalnu pravdu. Cilj je Međunarodnog udruženja za socijalnu dobrobit promicati takav socijalni i ekonomski razvoj koji će dovesti do ublažavanja siromaštva i drugih vidova socijalne ugroženosti u svijetu. ICSW se zalaže za priznavanje i zaštitu temeljnih prava ljudi na hranu, sklonište, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i sigurnost. Radi ostvarenja svojih ciljeva ICSW prikuplja i distribuira informacije, provodi istraživanja i analize, organizuje seminare i konferencije, pomaže NVO, učestvuje u javnom zagovaranju itd. ICSW četiri puta godišnje izdaje svoj časopis "Revija za socijalni razvoj", a glavni uredi udruženja su u Holandiji i Ugandi.

Međunarodno udruženje za socijalnu sigurnost [International Social Security Association /ISSA]: međunarodna organizacija koja se bavi razvojem socijalne sigurnosti u svijetu. Osnovana je 1927. godine u Bruxellesu na inicijativu Međunarodne organizacije rada. Međunarodno udruženje za socijalnu sigurnost okuplja središnje državne institucije, organizacije javnih službi te udruženja koja djeluju na području socijalne sigurnosti. Ovo udruženje, pored brojnih drugih publikacija, četiri puta godišnje izdaje časopis "Međunarodna

revija za socijalnu sigurnost” na engleskom, francuskom, njemačkom i španskom jeziku. Sjedište ove organizacije je u Ženevi.

Model otvorene koordinacije [open method of coordination /OMC]: način koordinacije nacionalnih politika, najprije u području zapošljavanja, a nakon 2000. godine u promociji socijalne uključenosti te penzija i zdravstva. OMC se zasniva na pet ključnih načela: supsidijarnost (ravnoteža između postavljenih ciljeva na evropskom nivou i nacionalne odgovornosti za njihovu konkretizaciju i provođenje), konvergencija (svaka država koncentriranim akcijama doprinosi zajedničkom evropskom cilju), upravljanje ciljevima (ciljevi su jasno postavljeni i dogovoren je način njihove evaluacije), nadgledanje zemalja (zemlje se evaluiraju i međusobno uspoređuju), integrirani pristup (usmjerenost na različite politike koje pridonose cilju).

Modeli (režimi) socijalne politike [welfare models/regimes]: tipovi socijalnih država ili socijalnih politika, svojstveni određenim zemljama ili grupama zemalja. Različiti modeli socijalne politike oslanjaju se na različite tradicije industrijskih i drugih socijalnih odnosa i imaju specifičnu institucionalnu strukturu socijalnih naknada. Modeli socijalne politike razlikuju se s obzirom na stupanj dekomodifikacije, izdašnost i selektivnost naknada. Također, svaki model podrazumijeva specifične odgovore na probleme nezaposlenosti i industrijskih odnosa. Najutjecajniju tipologiju socijalnih država razvio je G. Esping-Andersen, koji razlikuje socijaldemokratski ili skandinavski, liberalni ili anglosaksonski i korporativno-konzervativni ili kontinentalno-evropski model. Uz ova tri tipa u literaturi se često spominje i četvrti, tzv. južnoevropski socijalni model.

Moralni hazard [moral hazard]: situacija u kojoj se osigurani pojedinci nedovoljno čuvaju rizika, kao što bi to morali kada ne bi bili osigurani. Oni isto takvo ponašanje očekuju od drugih osiguranika. Na taj način osigurani pojedinci mogu uticati na nepredvidljiv rast troškova socijalnog osiguranja.

Mutualizam [mutualism]: pokret među radnicima koji je u 18. i 19. stoljeću doveo do stvaranja organizacija uzajamne pomoći (mutualne udruge, bratovštine). Mutualizam je posebno bio prisutan među radnicima opasnih profesija, kao što su bili rudari i željezničari. Mutualističke su udruge formirale fondove uzajamne pomoći novcem prikupljenim od članarina radnika, donacija i drugih oblika prihoda. U slučaju da se članu udruge dogodila neka nesreća, dobivao je pomoć iz zajedničkog fonda udruge. Mutualističke su udruge bile preteče od države organizovanog socijalnog osiguranja.

Nacionalni sistem zdravstvene zaštite (national health service system): (besplatno liječenje i lijekovi za sve legalno nastanjene stanovnike): u nacionalnom sistemu zdravstvene zaštite zdravstvenu zaštitu sa javnim olakšicama građanima pružaju od države zaposleni zdravstveni radnici, a zdravstvena zaštita je plaćena iz državnog proračuna, tj. iz poreza.

Najniža (minimalna) plata [minimum wage]: visina plate koja je propisana u zakonu i koja je najniža moguća koju poslodavac treba isplatiti.

Naknada za nezaposlenost [unemployment benefit]: novčana naknada koja se plaća pojedincima koji su izgubili posao. Pojedine zemlje postavljaju različite uslove za dobivanje

ove naknade. Obično takvi pojedinci moraju raditi određeni broj mjeseci prije gubitka posla, prijaviti se uredu za zapošljavanje i aktivno tražiti novi posao.

Naknada za stanovanje [housing benefit]: vidi *pomoć za stanovanje*.

Naknade /davanja [benefits]: opći izraz koji obuhvaća sva novčana i nenovčana davanja te usluge u okviru sistema socijalne politike.

Naknade koje nisu utemeljene na doprinosima [non-contributory benefits]: naknade za čije dobivanje nije potrebno prethodno uplaćivanje doprinosa, a financiraju se iz općih poreznih prihoda. Ove naknade mogu biti utemeljene na provjeri prihoda ili mogu biti univerzalne.

Naknade utemeljene na doprinosima [contributory benefits]: naknade koje se isplaćuju samo onim pojedincima koji uplaćuju doprinose socijalnog osiguranja ili su te doprinose ranije uplaćivali (pojedinci koji su ostali bez posla, penzioneri, bolesni i sl.).

Naknade utemeljene na provjeri dohotka [income-tested benefits]: naknade koje se isplaćuju samo onim pojedincima (porodicama) čiji je dohodak niži od odgovarajuće visine.

Naknade utemeljene na provjeri dohotka i/ili imovine [means-tested benefits]: isplaćuju se samo onim pojedincima ili domaćinstvima čiji su dohoci ili vrijednost ukupne imovine ispod odgovarajuće visine. Ovaj pojam, dakle, obuhvata provjeru dohotka i/ili ukupne imovine.

Naknade vezane uz zarade [earnings-related benefits]: naknade čija visina ovisi o prijašnjim zaradama i doprinosima osiguranika, tako da oni koji su ranije imali veće zarade dobivaju i veće naknade. Visina ovih naknada može se bitno razlikovati ovisno o tome polazi li se od prosječnih, najviših ili posljednjih zarada.

Negativna selekcija [adverse selection]: nejednaka ili neefikasna razmjena između dvije strane uzrokovana informativnom asimetrijom (različitom dostupnošću informacija). Npr., u području osiguranja događa se da kupac osiguranja, koji je bolestan, skriva svoj rizik u vrijeme traženja zdravstvenog osiguranja. Također, događa se da osiguravatelji traže klijente s nižim stepenom rizika, zato da bi isplaćivali manje naknade ili kompenzacije. Kao posljedica negativne selekcije dolazi do slabljenja sistema za uzajamno dijeljenje rizika, jer se pokušavaju identificirati rizici za određenog pojedinca.

Negativni porez na dohodak [negative income tax]: sistem u kojem su dohodovna podrška i dohodovno oporezivanje integrirani tako da porezni sistem isplaćuje naknade onima s niskim dohocima i oporezuje one s višim dohocima.

Nenovčane naknade [in-kind benefits]: davanja pojedincima ili porodicama u obliku materijalnih dobara ili usluga (kao što je besplatna zdravstvena zaštita ili besplatno obrazovanje, pomoć u hrani i sl.).

Neplaćeni rad [unpaid/unremunerated work]: rad za koji se neposredno ne dobiva naknada niti neki drugi oblik plaćanja. Najčešće su to aktivnosti svakodnevnog rada u domaćinstvu, te neplaćeni pomažući rad članova porodice u porodičnom preduzeću ili na imanju.

Neprofitni sektor [non-profit sector]: obuhvata organizacije koje primarno ne djeluju radi ostvarivanja profita. One su obično prisutne u djelatnostima koje uvijek nije moguće organizovati na komercijalnoj osnovi. Ako i ostvare dobit, ove organizacije je ne raspodjeljuju. One imaju vlastitu upravu, a u rad redovno uključuju volontere. Ovaj je pojam u pravilu rezervisan za organizacije koje pružaju različite javne usluge. Neprofitnost je povezana s povoljnim poreznim statusom glede djelovanja i mogućnosti primanja donacija kao porezno priznatih rashoda.

Neslužbena ekonomija [informal economy]: dio privrede koji se u cijelosti ili djelomično odvija izvan formalnih institucionalnih struktura i zakonske regulacije. Neslužbenu ekonomiju sačinjavaju privredne aktivnosti koje nisu zakonski ili statistički regulisane, obavljanje djelatnosti na način suprotan propisima (npr. radi porezne evazije ili izbjegavanja plaćanja doprinosa zaposlenicima) te proizvodnja ilegalnih dobara i pružanje ilegalnih usluga (ovaj se posljednji oblik naziva i “crnom ekonomijom”, koji se ponekad isključuje iz koncepta neformalne ekonomije).

Neslužbeni rad [informal work]: rad koji se ne zasniva na propisanim ili ugovornim odnosima i nije zaštićen odredbama radnog prava. Odvija se u sferi neformalne ekonomije, a može se obavljati kao glavno ili sporedno zanimanje. S obzirom da na temelju neformalnih aktivnosti ne uplaćuju doprinose niti posjeduju radno-zakonsku zaštitu, osobe aktivne isključivo u neformalnoj ekonomiji nalaze se u položaju povećane socijalne ranjivosti..

Nesreća na poslu (work/employment injury): svaka povreda ili bolest nastala kao posljedica nesretnog slučaja ili više sile, uzročno vezana uz obavljanja posla, a koja uzrokuje trajne ili privremene posljedice na zdravlje i radnu sposobnost zaposlene osobe. Nesreća na poslu je jedan od klasičnih rizika pokrivenih socijalnim osiguranjem.

Nevladine organizacije /NVO [non-governmental organizations /NGO]: privatne neprofitne organizacije koje su izvan vladinog uticaja. Pojam nevladine organizacije ušao je u upotrebu 1950-ih i povezan je sa radom agencija Ujedinjenih naroda u zemljama trećega svijeta u postkolonijalnom razdoblju. Legitimitet tih organizacija povezan je sa djelovanjem i pružanjem prijeko potrebnih usluga nasuprot nepotističkoj i korumpiranoj vladi. Danas se ovaj pojam koristi za označavanje rada organizacija koje se bave ljudskim pravima, zaštitom okoliša i sličnim područjima kojima se kontrolišu vlasti. Glede poreznog statusa one se tretiraju i kao neprofitne organizacije.

Nezaposlenost [unemployment]: stanje u kojem se nalazi radno sposobna osoba koja nema nikakvog zaposlenja, a koja aktivno traži posao. Nezaposlenost nosi sa sobom brojne socijalne rizike, ponajprije rizik siromaštva, ali i društvene isključenosti, psihičkih te zdravstvenih problema. De facto, nezaposleni ponekad nisu registrovani kao nezaposlene osobe (skrivena nezaposlenost), dok neke osobe evidentirane kao nezaposlene kroz neformalni rad učestvuju u neformalnoj ekonomiji.

Novčane naknade [cash benefits]: naknade koje se dodjeljuju u novčanom obliku, za razliku od usluga (kao što je npr. besplatna zdravstvena zaštita) ili davanja u vidu materijalnih dobara. Novčane naknade općenito uključuju naknade socijalnog osiguranja i socijalne pomoći.

Novi socijalni rizici [new social risks]: u modernom se društvu pored tzv. starih rizika (kao što su starost, bolest ili siromaštvo uzrokovano nezaposlenošću) javljaju i novi rizici, koji su povezani s diskontinuiranom radnom karijerom, sa neizvjesnostima koje prate povremeno i kratkotrajno zapošljavanje, sa novim, ranjivim oblicima porodice te demografskim procesima. Među značajnije nove socijalne rizike ubraja se dugotrajna i boležljiva starost, dugotrajna nezaposlenost, nesiguran rad, jednoroditeljstvo, siromaštvo među zaposlenima i sl.

Novo siromaštvo [new poverty]: termin koji se posebno koristi od početka 1970-ih godina. Novo siromaštvo odnosi se na pojave kada pojedinci ili porodice nisu u stanju održati dosadašnji nivo životnog standarda, pa prelaze iz relativno sigurnog života u neizvjesnost. Novo siromaštvo nije toliko vidljivo kao tradicionalno, tako da porodice zahvaćene novim siromaštvom mogu izgledati uobičajeno, kao porodice bez problema. Na pojavu novog siromaštva, koje pogađa i pripadnike srednjih slojeva, posebno su uticali sljedeći procesi: porast broja pojedinaca ovisnih o socijalnoj pomoći, širenje nezaposlenosti i slabljenje socijalne zaštite, rast broja zaduženih domaćinstava i pojava novih (ranjivijih) oblika porodice.

Očekivano trajanje života [life expectancy]: prosječni broj godina života koji će doživjeti pojedinac u nekom društvu sukladno očekivanim demografskim i zdravstvenim trendovima. Prosječno trajanje života najčešće se mjeri nakon jedne godine od rođenja ili od 60/65 godine. Ovi podaci služe kao indikator zdravstvenog statusa stanovništva, odnosno kao pokazatelj dugovječnosti starije populacije (posebno prilikom ocjene dužine razdoblja u kojem će neka osoba primati penziju).

Održanje dohotka [income maintenance]: vidi *dohodovna podrška*.

Održivi razvoj [sustainable development]: privredni razvitak koji zadovoljava potrebe društva i ostvarivanja dobrobiti na kratki, srednji i dugi rok. Zasnovan je na pretpostavci da treba udovoljiti potrebama društva, a da se pritom ne ugroze perspektive budućih generacija. Praktično, to znači stvoriti uslove za dugoročni privredni razvoj uz očuvanje prirodnog okoliša.

Opća socijalna pomoć [general (social) assistance]: namijenjena je svim osobama koje nisu u stanju zadovoljiti osnovne životne potrebe, polazeći od određene definicije egzistencijalnog minimuma. Opća socijalna pomoć obično uključuje pomoć radi pokrića troškova sljedećih životnih potreba: prehrane, odijevanja, higijene, stanovanja, grijanja i sl. Opća socijalna pomoć djeluje kao sigurnosna mreža za osobe s niskim prihodima.

Opće dobro [public good]: sveukupnost društvenih uvjeta koji omogućuju i pospješuju da ljudi, porodice i grupe mogu postići što potpuniji razvitak i ostvarenje svojih mogućnosti. Uz državu, civilno se društvo afirmira kao učinkoviti proizvođač općeg dobra.

Oportunitetni troškovi [opportunity costs]: ekonomisti su skloni tvrdnji da sve ima svoju cijenu koju netko treba platiti. Na primjer, vrijeme i materijalni resursi potrošeni za određenu aktivnost ne mogu se iskoristiti na drugom području djelovanja. Oportunitetni troškovi spominju se u raspravama o porodičnoj politici. Naime, pored neposrednih troškova koje za podizanje, odgoj i obrazovanje iziskuje svako dijete, njegovi roditelji, posebno majka, imaju, zbog vremena potrošenog na dijete, i dodatne, oportunitetne troškove, koji se sastoje u izgubljenoj zaradi koju su u to vrijeme mogli ostvariti na tržištu rada. Primjere oportunitetnih troškova nalazimo i u drugim područjima socijalne politike.

Opsežna stambena politika [comprehensive housing policy]: politika u kojoj država preuzima odgovornost za podmirivanje stambenih potreba cjelokupnog stanovništva. To znači usmjeravanje nacionalnih resursa u područje stanovanja radi poboljšanja blagostanja cjelokupnog stanovništva. Vlada ima značajnu kontrolu što se tiče obima, vremena dovršetka i lokacije stambenih objekata za sve društvene grupe i gotovo za sve tipove graditelja.

Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj [Organization for Economic Cooperation and Development /OECD]: organizacija 30 najrazvijenijih zemalja svijeta, nastala 1961. godine na temeljima Organizacije za evropsku ekonomsku suradnju, a koja je osnovana nakon Drugoga svjetskog rata kako bi administrirala američku i kanadsku pomoć Evropi u okviru Marshallovog plana. Osim različitih aspekata ekonomskog razvoja, OECD analizira i daje savjete na području odnosa ekonomske i socijalne politike te razvija vrlo ekstenzivnu bazu podataka o pojedinim područjima ekonomske i socijalne politike.

Oснаživanje [empowerment]: omogućavanje pristupa resursima i razvitak sposobnosti s ciljem aktivnog oblikovanja vlastitog života i života zajednice u kojoj pojedinac živi u ekonomskom, socijalnom i političkom smislu.

Osnovna penzija [basic pension]: penzija koju pojedinci dobivaju iz “prvog stepena” obaveznog penzionog sistema. Također, u nekim zemljama ona podrazumijeva, u pravilu, porezno finansiranu penziju, na koju imaju pravo svi građani iznad određene dobi (npr. 65 godina).

Participacija, suplaćanje [co-payment]: plaćanje određenog iznosa za uslugu koja se ostvaruje u sistemu socijalne sigurnosti. Termin se najčešće upotrebljava unutar zdravstvenog sistema, ali se može primijeniti i na druge socijalne usluge, npr. u obrazovnom sistemu.

Penzije “tekuće raspodjele” [Pay As You Go – PAYG - pensions]: postoje dvije metode financiranja penzijskih sistema. Prva je „pay as you go“, a se sastoji u tome da se doprinosi za penzije koje danas plaćaju radnici koriste za plaćanje penzija današnjih penzionera. Druga je metoda „kapitalizacija“ kada se doprinosi koji se danas plaćaju – makar u načelu - uplaćuju u fondove iz kojih će biti plaćene buduće penzije današnjih radnika. U slučaju obaveznih penzionih sistema razlike između sistema „pay as you go“ i „kapitalizacije“ znatno su manje nego to izgleda. Sistemi dobrovoljnih individualnih penzija u načelu su utemeljeni na načelu „kapitalizacije“.

Penzijski sistem sa više stepena [multipillar pension system]: penzijski sistem u kojem se penzija ostvaruje iz sistema različitog karaktera (npr. iz sistema tekuće raspodjele, kapitaliziranih fondova, dobrovoljnih privatnih fondova, zaposleničkih penzionih fondova).

Plaćanje prema usluzi [fee-for-service]: plaćanje, npr. u zdravstvu, prema obimu izvršenih usluga. Suprotno od glavarina.

Podrška u zamjenu za rad [welfare for work]: vidi *workfare programi*.

Pogranični radnik (frontier worker): osoba koja boravi u jednoj, a zaposlena je u drugoj zemlji, ali se u zemlju boravka obično vraća najmanje jedanput sedmično.

Politika tržišta rada [labour market policy]: podrazumijeva mjere kojima se potiče željeno ponašanje aktera na tržištu rada. Najčešće se pravi razlika između aktivnih i pasivnih mjera. Cilj je aktivnih mjera poticanje zapošljavanja, a to se čini kroz posredovanje, dodatnu izobrazbu ili prekvalifikaciju te stvaranje radnih mjesta. Cilj je pasivnih mjera nadoknaditi izgubljenu zaradu nezaposlenih, olakšati pojedincima pronalaženje novog posla ili smanjiti ponudu rada time što se pojedince (finansijски) stimulira da se povuku s tržišta rada.

Pomoć za stanovanje [housing assistance]: subvencije koje daje vlada ili lokalne vlasti domaćinstvima kako bi im se pomoglo u podmiranju stambenih potreba. Stambene se subvencije ponekad plaćaju izravno najmodavcima. Obično se daju domaćinstvima sa nižim primanjima. Pomoć za stanovanje ovisi o visini primanja, imovini, veličini domaćinstva, stambenim troškovima i veličini stana. Pomoć za stanovanje ostvaruje se dodjelom socijalnih stanova, pomaganjem u kupnji stana (premirana štednja, subvencionirani krediti i drugi porezni poticaji), subvencioniranjem najamnina i troškova stanovanja.

Populacijska politika [population policy]: eksplicitne ili implicitne mjere koje poduzima vlada kako bi uticala na veličinu, rast ili sastav stanovništva. Osnovni je cilj populacijske politike poticanje nataliteta i poboljšanje strukture stanovništva.

Porodična penzija [survivors pension]: penzija koju primaju članovi uže porodice (suprug/a, djeca) osiguranika koji je preminuo.

Porodična politika [family policy]: politika kojoj je cilj uticati na porodične odnose i unaprijediti porodičnu dobrobit. Glavne su mjere porodične politike novčana davanja i poreske olakšice, dopusti roditeljima te usluge namijenjene djeci i porodicama. S obzirom na obim i način državne intervencije razlikuju se tipovi porodične politike. Moderna porodična politika usmjerena je na pomirenje porodičnih obaveza i vanjskog rada.

Porodične naknade [family benefits]: sve vrste novčanih ili nenovčanih podrška koje se dodjeljuju porodicama sa djecom. U porodične bi naknade ulazile, također, porezne povlastice, naknade udomiteljskim porodicama itd.

Porodični doplatak [family allowance]: naknada koja se redovno (mjesečno) isplaćuje svim porodicama koje imaju djecu ispod određene dobi. Porodični doplatci obično variraju s obzirom na broj i uzrast djece te, općenito, socijalnu situaciju porodice. U nekim zemljama porodični doplatci u stvari predstavljaju dječje doplatke.

Porodiljska naknada [maternity benefit]: naknada koja se redovno isplaćuje majkama (kao odgovarajući postotak njihove ranije plate) za vrijeme porodiljskog bolovanja.

Porodiljsko bolovanje [maternity leave]: u najvećem broju zemalja zaposlena žena može ostati kod kuće u vrijeme kasne trudnoće ili nakon poroda, s tim da u tom razdoblju prima naknadu koja obično iznosi određeni postotak njezine ranije plate. U nekim zemljama većina zaposlenih žena nakon poroda ima pravo samo na neplaćeni dopust (SAD, Novi Zeland).

Pozicijska dobra [positional goods]: dobra koja se djelimično traže zato što njihovo posjedovanje ili potrošnja daje određeni socijalni status onima koji su ih uspjeli priskrbiti. Pozicijska su dobra “stvari” koje se vrednuju zato što su rijetke i nisu dostupne velikom broju ljudi (npr. takvo dobro može biti visoko obrazovanje ili određene kvalifikacije).

Pozitivni/negativni sukob prava (positive/negative conflict of law): pozitivni sukob prava može nastati ako jedna osoba radi u zemlji koja nije zemlja u kojoj je njen poslodavac legalno registrovan ili kada radi u više zemalja, ili kada radi u zemlji u kojoj trajno ne boravi, ako, sukladno zakonima obadvije, svih ili neke od tih zemalja, ima pravo ostvariti naknadu ili davanja iz više od jedne zemlje radi pokrivanja jednog te istog rizika, i/ili ako se od nje/njega zahtijeva da plati doprinose socijalnog osiguranja za iste rizike u više zemalja. Negativni sukob zakona postoji kada takva osoba nema pravo na naknadu ili davanja iz nijedne od tih zemalja.

Općenito govoreći: pozitivni sukob prava je suprotstavljenost, ili razlika, između dviju sudbenih jurisdikcija, kada obadvije polažu pravo na odlučivanje o istom predmetu. Negativni sukob prava postoji onda kada se obadvije sudbene jurisdikcije proglašavaju nenadležnima da odlučuju o predmetu koji se odnosi na građanina (građane) jedne ili obadvije zemlje i/ili kada se radi o slučaju (slučajevima) koji se desio u jednoj ili obadvije zemlje.

Prava [rights]: juristički koncept koji se odnosi na to jesu li zahtjevi nekog pojedinca legitimni ili zakonski utemeljeni. Razlikujemo negativna prava (pravo da se nešto učini bez intervencije ili miješanja drugih ljudi) i pozitivna prava (prava koja obvezuju druge da učine nešto pozitivno, kako bi nam pomogli). Neka prava pripadaju svima, jednostavno zato što su ljudska bića (prirodna ili ljudska prava), neka prava pripadaju ljudima zato što su članovi državne ili političke zajednice (legalna prava), dok se druga prava mogu temeljiti na prihvatanju neke moralne teorije (moralna prava). U području socijalne politike legitimnost prava uglavnom proizlazi iz dva izvora: prvi izvor su potrebe, a drugi zasluge.

Pravni instrument (legal instrument): pravni instrument je dokument kojim se utvrđuju ugovorne obaveze ili garantuju neka prava.

Najvažniji pravni instrumenti Vijeća Evrope koji se odnose na socijalna i ekonomska ljudska prava jesu:

Evropski privremeni sporazum o sistemima socijalne sigurnosti koji se odnose na starost, invalidnost i preživjele uzdržavane članove (European Interim Agreement on Social Security Schemes Relating Old Age, Invalidity and Survivors)

CETS No.012

Evropski privremeni sporazum o socijalnoj sigurnosti izvan sistema starosti, invalidnosti i preživjelih uzdržavanih članova (European Interim Agreement on Social Security other than Schemes for Old Age, Invalidity and Survivors)
CETS No.013

Evropska konvencija o socijalnoj i medicinskoj pomoći (European Convention on Social and Medical Assistance)
CETS No.014

Evropska socijalna povelja (European Social Charter)
CETS No.035

Evropski zakonik o socijalnoj sigurnosti (European Code on Social Security)
CETS No.048

Evropska konvencija o socijalnoj sigurnosti (European Convention on Social Security)
CETS No.083

Evropska konvencija o socijalnoj zaštiti farmera (European Convention on Social Protection of Farmers)
CETS No.083

Nekoliko je od tih instrumenata dopunjeno protokolima, tako je npr. prošireno njihovo važenje na izbjeglice u zemljama članicama.

Nekoliko je od tih instrumenata revidirano ili dopunjeno amandmanima.

Neki od tih instrumenata odnose se na koordinaciju između država članica: neki se odnose na standarde u socijalnoj sigurnosti.

Preferencijalni tretman [preferential treatment]: tretman pojedinaca ili grupa na način da to za posljedicu ima veća prava na naknade, mogućnosti ili status u odnosu na druge pojedince ili grupe. Može biti korišten u pozitivnom smislu s ciljem eliminisanja predvidive prakse diskriminacije ili pak u negativnom smislu s ciljem održavanja razlika i prednosti pojedinaca ili grupa pred drugim pojedincima i grupama.

Preraspodjela [redistribution]: pojava kada naknade ili dobra ne dobivaju isti ljudi koji su ih finansirali (plaćali). Preraspodjelom novca, dobara ili usluga stvaraju se drugačiji odnosi među članovima društva od onih koje stvara tržište.

Primjenjivo pravo (applicable law): kada je jedna osoba zaposlena kod poslodavca koji je legalno registrovan u jednoj zemlji, ali radi u drugoj zemlji ili u drugim zemljama, primjenjivat će se pravo one zemlje u kojoj je ta osoba osigurana, tj. u zemlji u kojoj ona plaća doprinose socijalnog osiguranja (i poreze) i iz koje (ili u kojoj) ima pravo na socijalne naknade. Načelo kojeg se u svakom pojedinačnom slučaju drži evropsko pravo jeste da se primjenjuje zakon samo jedne zemlje.

Priuštvost stanovanja [housing affordability]: kapacitet domaćinstava da plate svoje stanovanje. Jedna od mjera priuštvosti je udio stambenih troškova u dohotku. U stambenoj politici priuštvost može biti unaprijedena općim i ciljanim podrškama u stambenoj opskrbi ili stambenoj potrošnji.

Privatna dobrobit [private welfare]: socijalna dobrobit koja se kupuje na tržištu. Najčešće se pojavljuje u dva oblika: izravna kupnja socijalnih usluga na tržištu (zdravstvenih, obrazovnih...) i uplata u privatne osiguravajuće fondove putem kojih se ostvaruju određena prava. Razvojem kombiniranog modela socijalne politike privatna dobrobit sve više dobiva na značenju.

Privremena zaposlenost [temporary employment]: oblik zaposlenosti kojeg karakterizira rad eksplicitno određen kao privremen, kratkotrajan i/ili povremen. Najčešće se na takvim poslovima upošljava periferna radna snaga.

Profesionalna bolest (occupational disease): oštećenje zdravlja koje nastaje uslijed trajne izloženosti riziku tokom obavljanja profesionalne aktivnosti. Profesionalne bolesti u pravilu su precizno definirane i predstavljaju rizik pokriven socijalnim osiguranjem.

Profesionalna dobrobit [occupational welfare]: obuhvata naknade i usluge koje zaposleni, pored plata, dobivaju od svojih poslodavaca. Pojam profesionalne dobrobiti ponekad uključuje i druge s radom povezane naknade koje pružaju sindikati ili profesionalna udruženja. Dobrobit koju financiraju poslodavci može obuhvatati finansijske naknade (naknade za bolovanja, penzije, dodaci za zdravstveno osiguranje), lične socijalne usluge (savjetovanje, usluge djeci/porodici), zdravstvenu zaštitu, obrazovanje i izobrazbu, aktivnosti slobodnog vremena. Tradicionalno su finansijske naknade u sklopu profesionalne dobrobiti bile ograničene na zaposlene sa punim radnim vremenom. EU nastoji proširiti prava vezana uz profesionalnu dobrobit i na zaposlene s "nestandardnim" radnim vremenom. Ekstenzivnu profesionalnu dobrobit obično nalazimo u velikim preduzećima koja pružaju finansijske usluge, kapitalno-intenzivnim industrijama i nekim javnim službama, dok je profesionalna dobrobit najslabije razvijena u malim preduzećima i dobrovoljnim organizacijama.

Progresivno oporezivanje [progressive taxation]: tip porezne politike koja višom poreznom stopom oporezuje one koji više zarađuju. U većini zemalja porezi na dohodak predstavljaju primjer progresivnih poreza.

Provjera radne motivacije [work-test]: jedan od preduslova za dobivanje određenih socijalnih naknada (socijalne pomoći, pomoći majkama sa ovisnom djecom, naknada za nezaposlene i sl.). Da bi pojedinci dobili takve naknade, osim što trebaju imati niska primanja, moraju se registrovati kao nezaposleni (ako su radno sposobni) te iskazati spremnost da prihvate odgovarajuće zaposlenje ili da učestvuju u programima radnog usavršavanja, prekvalifikacije ili dodatnog obrazovanja.

Puna zaposlenost [full employment]: stanje na tržištu rada kada svako ko želi raditi može pronaći određeni posao. To znači da ima više slobodnih radnih mjesta nego pojedinaca koji traže posao. No puna zaposlenost ne znači da je stopa nezaposlenosti jednaka nuli, jer neki pojedinci mogu biti u procesu promjene posla ili mogu očekivati posao u skoroj budućnosti. Često se smatra da je ostvarena puna zaposlenost ako je stopa nezaposlenosti manja od 5%. Puna zaposlenost temeljni je cilj politike tržišta rada.

Rad izvan radnog mjesta [telework, homework, telecommuting]: plaćeni rad koji se obavlja izvan mjesta organizacije za koju zaposlenik radi (npr. akviziterski poslovi), najčešće plaćen po učinku. Ukoliko se takav rad obavlja u kući radnika radi se o *homework*-u. Ako je radnik povezan sa organizacijom putem računarske mreže u pitanju je *telecommuting*.

Radno premještanje (posting)/ secondment/detachment: radno premještanje se dešava onda kada poslodavac odredi da zaposlenik privremeno radi u zemlji koja nije zemlja u kojoj on plaća doprinose za socijalno osiguranje.

Radno usmjerena socijalna država [workfare state]: za razliku od klasične socijalne države (*welfare state*), koja socijalnu sigurnost nastoji ostvariti kroz naknade i usluge, *workfare state* socijalnu politiku nastoji što više podrediti uključivanju u rad te poticati radnu i proizvodnu fleksibilnost. Za ovaj tip države svojstveno je smanjivanje i ograničavanje prava na naknade, jer se dobivanje naknada uslovljava traženjem posla ili nekom drugom aktivnošću. Socijalne se naknade od instrumenta dohodovne sigurnosti pretvaraju u instrument radno tržišne politike. Ovaj tip socijalne države neki još nazivaju schumpeterijanska radno usmjerena socijalna država (*Schumpeterian Workfare State*), prema austrijskom ekonomistu J. Schumpeteru.

Ranjive grupe [vulnerable groups]: grupe sa najizraženijom potrebom za socijalnom zaštitom i socijalnom pomoći. U gotovo svim društvima neke su socijalne grupe socijalno ugrožene i ranjive (starije osobe, rasne ili etničke manjine, izbjeglice, azilanti, hendikepirani i bolesni, beskućnici, bivši zatvorenici ili štíćenici određenih institucija, dugotrajno nezaposleni, stariji radnici, jednoroditeljske porodice, mladi i djeca itd.). Društva pogođena krizom, zbog rata ili tranzicije, imaju brojnije ranjive grupe nego druga društva.

Raspodjela udjela (proratisation): kada jedna osoba, koja ima pravo na penziju, a koja je radila i plaćala obavezne doprinose u različitim državama članicama Evropske unije, onda će visina njene penzije zavisiti od ukupnog razdoblja tokom kojeg je ona plaćala doprinose u svim zemljama. Iznos koji će plaćati fondovi svake od tih zemalja činit će postotak ukupnog iznosa penzije, a ovisit će o vremenu tokom kojeg su doprinosi plaćani u svakoj od zemalja. Ta podjela na udjele koje trebaju plaćati različite zemlje zove se „raspodjela udjela“.

Regresivno oporezivanje [regressive taxation]: tip porezne politike koja višom poreznom stopom oporezuje one koji manje zarađuju (oni sa manjim dohotkom daju veći dio dohotka putem poreza). Primjer regresivnog sistema predstavlja slučaj kada svi zaposleni uplaćuju istu visinu doprinosa za socijalnu sigurnost.

Rekomodifikacija [recommodification]: G. Esping-Andersen je u svojoj tipologiji zapadnih socijalnih država u središte analize stavio koncept tzv. dekomodifikacije, što znači isključivanje dijela dobara i usluga s tržišta i njihovu distribuciju građanima na osnovi netržišnih, socijalnih kriterija. Međutim, u posljednjim se decenijama događa suprotan proces „rekomodifikacije“. To znači da se dio nekada „dekomodificiranih“ dobara i usluga opet vraća na tržište i da ih građani na njemu moraju „kupovati“. Trend rekomodifikacije vidljiv je u reformama koje se u posljednjem razdoblju provode u sistemima socijalne sigurnosti, posebno u penzionom sistemu i u zdravstvenoj zaštiti.

Relativno siromaštvo [relative poverty]: siromaštvo koje se definiše u odnosu na minimalno pristojni ili minimalno prihvatljivi životni standard u određenom društvu. Konvencije o tome što je pristojno i prihvatljivo promjenjive su i razlikuju se od jednog do drugog društva, kao i unutar istog društva u različitim vremenskim razdobljima.

Rezidualni model dobrobiti [residual welfare]: prema Titmussovoj tipologiji, dobrobit koja je namijenjena isključivo siromašnima. Rezidualni je model dominantan u zemljama engleskoga govornog područja. U rezidualnom modelu dobrobit se identificira sa sigurnosnom mrežom, koja pokriva samo one građane koji ni na koji drugi način sami ne mogu zadovoljiti svoje potrebe. Rezidualizam se poistovjećuje sa selektivnošću. Ipak, rezidualizam je načelo, a selektivnost metoda. To znači da rezidualni sistem može koristiti i selektivne i univerzalne naknade.

Roditeljski doplatak [parental allowance]: naknada koja se redovno isplaćuje roditelju za vrijeme roditeljskog dopusta.

Roditeljski dopust [parental leave]: plaćeni ili neplaćeni dopust koji mogu koristiti otac ili majka radi odgoja djeteta, brige o bolesnom djetetu i sl.

Rodna jednakost [gender equality]: jednaka prisutnost, osnaženost i participacija oba spola u javnom i privatnom životu.

Rodno usmjerena politika [gender mainstreaming]: (re)organizacija, poboljšanje i evaluacija svih političkih procesa na način da perspektiva rodne jednakosti bude uključena u sve politike, na svim novima i stepenima i prihvaćena od strane subjekata koji su uključeni u proces donošenja odluka. Odlukom Evropskog vijeća iz 1994. godine promicanje jednakih mogućnosti postavljeno je kao prioritet za EU i njezine članice te je posebno od tada rodno usmjerena politika jedan od vodećih načela integriranih u sve akcije, politike i programe.

Samozaposlenost [self-employment]: oblik zaposlenosti u kojem samozaposleni radnik nije u zaposleničkom statusu, već izravno zarađuje proizvodnjom ili prodajom ili pak pružanjem usluga. Ova kategorija obuhvata različite tipove djelatnika: poduzetnike, zanatlije, honorarne radnike, samostalne poljoprivrednike te radnike u neformalnoj ekonomiji.

Sezonski radnik (seasonal worker): radnik koji iz zemlje u kojoj uobičajeno boravi povremeno migrira u drugu zemlju kako bi se u njoj zaposlio, i vraća se u svoju zemlju nakon što je završio posao. To razdoblje zaposlenosti obično nije duže od devet mjeseci.

Sistem definisanih doprinosa [defined contribution scheme]: naknade (u pravilu penzije) koje isključivo ovise o sumi akumuliranih doprinosa pojedinca i dobiti koja je na njima ostvarena.

Sistem definisanih naknada [defined benefit scheme]: naknade (u pravilu penzije) koje su unaprijed definisane prema nekim kalkulativnim elementima (npr. prema godinama staža i visini plate).

Sistem dijagnostičkih grupa [diagnostic related group /DRG]: način plaćanja zdravstvene zaštite prema kojem se naknada za pojedinog pacijenta utvrđuje prema medicinskim dijagnozama i standardnim troškovima tretmana.

Sistem primarne raspodjele [primary system of distribution]: raspodjela različitih tipova tržišnog dohotka (plaće, dividende, kamate) u skladu s tržišnom pozicijom i odnosom prema faktorima proizvodnje.

Sistem sekundarne raspodjele [secondary system of distribution]: intervencija (države) u primarni sistem raspodjele dohotka, npr. kada država prikuplja poreze i redistribuirati ih onima koji su lošije prošli u primarnoj raspodjeli (osobe s niskim prihodima ili bez prihoda).

Sistem zdravstvenog osiguranja (health insurance system): svaki sistem u kojem je pojedinac (i o njemu ovisni članovi) osiguran od rizika snošenja troškova zdravstvene zaštite, jer za to plaća zdravstveni doprinos. Doprinos može plaćati osigurana osoba i/ili neko drugi kao što je njegov/njen poslodavac. Osigurana osoba može imati pravo na besplatne zdravstvene usluge i proizvode ili osigurana osoba treba plaćati dio tih troškova ili sve troškove do (ili iznad) određenog maksimuma za pojedine zdravstvene usluge ili pak za određeno razdoblje. Zdravstveno osiguranje može biti obavezno ili dobrovoljno ili pak kombinacija jednog i drugog.

Siva ekonomija [grey economy]: vidi *neslužbena ekonomija*.

Skandinavske socijalne reforme [Scandinavian social reforms]: niz socijalnih zakona i programa u skandinavskim zemljama krajem 19. i početkom 20. stoljeća, prije svega u Danskoj i Švedskoj, koje su dovele do konstituiranja specifičnog tipa socijalne države, koja ima univerzalistički i, u znatnoj mjeri, egalitaristički karakter. Počelo je sa zakonom o penzijama za siromašne stare ljude u Danskoj 1891. godine, potom uvođenjem “narodnih penzija” u Švedskoj 1913. godine, a nastavilo se socijaldemokratskim reformama između dva svjetska rata, a posebno poslije Drugog svjetskog rata. Osnovno je obilježje skandinavskog (neki kažu socijaldemokratskog) tipa socijalne države osiguranje svih građana od glavnih socijalnih rizika, finansiranje socijalnih davanja porezima, aktivna politika uključivanja na tržište rada i razvijene socijalne usluge za sve građane, posebno za djecu i porodicu.

Skrivena nezaposlenost [hidden unemployment]: odnosi se na nezaposlene koji ne udovoljavaju kriterijima nacionalnog sistema registracije nezaposlenosti. Skrivena se nezaposlenost odnosi i na slučajeve kada su pojedinci formalno zaposleni, ali vrlo malo doprinose proizvodnosti.

Službena linija siromaštva [official poverty line]: linija siromaštva koju određuje država ili određeno vladino tijelo. Temeljem ove linije vlada može odlučivati o tome u korist kojih će grupa poduzeti socijalne intervencije. Službena linija siromaštva najčešće se koristi kao kriterij prilikom ostvarivanja prava na socijalnu pomoć (svi oni čiji su dohoci ispod ove linije imaju pravo zatražiti neki vid socijalne pomoći). Može biti utemeljena na nekim objektivnim parametrima ili posve proizvoljno određena.

Socijalna administracija [social administration]: s jedne strane podrazumijeva akademsko područje izučavanja koje se bavi socijalnom politikom, a, s druge strane, uključuje praktične aspekte organizacije, upravljanja i pružanja socijalnih naknada i usluga. Socijalna se administracija kao disciplina bavi praktičnim razvojem učinkovitih socijalnopolitičkih mjera, s ciljem uklanjanja ili ublažavanja socijalnih problema koji prate razvoj industrijskog društva (siromaštvo, kriminal, neprikladno stanovanje, loše zdravstveno stanje itd.).

Socijalna briga [social care]: u pravilu podrazumijeva usluge namijenjene određenim ugroženim i ovisnim socijalnim grupama (djeca, stari, fizički nesposobni, mentalno bolesni

itd.). U nekim je zemljama dohodovna potpora (novčana pomoć) odvojena od socijalne brige, koja pruža usluge, savjete i sl. (npr. Velika Britanija). Socijalna briga može biti institucionalna ili izvaninstitucionalna. Dosta se raspravlja o ravnoteži između institucionalne brige, porodične brige i brige unutar zajednice, kao i ulozi profesionalaca i volontera u pružanju brige. U Velikoj Britaniji, umjesto termina socijalna briga više je u upotrebi termin *lične socijalne usluge*.

Socijalna dimenzija (social dimension): od samih svojih početaka (današnja) Evropska unija priznala je potrebu da određenu socijalnu sigurnost građanima svojih država članica, kao jedan aspekt ekonomske integracije. Rimski ugovori, koje je 1958. godine potpisalo prvih šest zemalja članica, priznaju potrebu „socijalne dimenzije“ obznajući: „Cilj Komisije bit će promicati usku saradnju između država članica na socijalnom području, posebno u pogledu zapošljavanja, radnog zakonodavstva i uvjeta rada, socijalne sigurnosti, zaštite od povreda na radu i profesionalnih bolesti, industrijske higijene, sindikalnih zakona i kolektivnog pregovaranja između poslodavaca i radnika“. U daljnjem razvoju Unije ovo je načelo razrađeno u kompleksu „mekih“ i „tvrdih“ zakona koji konkretiziraju načela sadržana u Rimskim ugovorima.

Socijalna dobrobit (social welfare): u SAD „welfare“ ili „social welfare“ uobičajeno podrazumijeva finansijsku pomoć osobama u potrebi koju daje ili u njenom davanju učestvuje Vlada. U Evropi „social welfare“ obično podrazumijeva situaciju u kojoj pojedinci, grupe ili kategorije stanovnika mogu adekvatno funkcionisati kao članovi društva kada su zadovoljene njihove urgentne materijalne potrebe i kada nisu diskriminirani.

Socijalna država [welfare state]: država koja preuzima odgovornost za osnovnu materijalnu dobrobit i sigurnost svojih građana (ova se odgovornost ne može povjeriti privatnim korporacijama ili lokalnim zajednicama). Socijalna država štiti građane od određenih rizika, od kojih su najznačajniji: starost, siromaštvo, invalidnost, nesreća na radu, nezaposlenost i bolest. Prvi oblik socijalne države pojavio se u Njemačkoj krajem 19. stoljeća, u obliku nacionalnog sistema socijalnog osiguranja. Međutim, uspon socijalne države vezan je za prva tri desetljeća nakon Drugoga svjetskog rata. Postoje različiti tipovi socijalne države. Većina zapadnih zemalja ima obuhvatne socijalne države, dok SAD i Japan među ekonomski razvijenim zemljama imaju najslabije razvijene socijalne države.

Socijalna ekonomija [social economy]: privredna djelatnost u kojoj važnu ulogu imaju institucije tipa štedionica, zadruga, osiguravajućih institucija na bazi uzajamnosti i drugo. Taj pristup zagovara samoorganizaciju grupa i malih poduzetnika u lokalnim zajednicama kako bi se oduprli nepoželjnom utjecaju tržišta. Organizacije koje pripadaju ovom području imaju porezne povlastice slične neprofitnim organizacijama.

Socijalna/ekonomska i politička ljudska prava (social/economic and political human rights): politička ljudska prava sadržana su u pravnim dokumentima Ujedinjenih naroda kao što su: Konvencija o prevenciji i kažnjavanju zločina genocida iz 1948., Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951., Konvencija o političkim pravima žena iz 1953. itd., itd., dokumentima Vijeća Evrope, npr. Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, koja je stupila na snagu 1953., kao i dokumentima drugih međunarodnih organizacija.

Općenito je prihvaćeno da pored temeljnih političkih ljudskih prava, kao što je npr. pravo da ne smijete biti arbitrarno uhapšeni ili pravo na slobodu izražavanja i udruživanja, postoje

temeljna socijalna i ekonomska ljudska prava, npr. pravo na medicinsku pomoć kada je to nužno, pravo na slobodu izbora zaposlenja i pravo na primjerenu naknadu za rad. Pravni instrumenti Vijeća Evrope, MOR-a, EU i drugih međunarodnih organizacija štite individualna socijalna i ekonomska ljudska prava.

Socijalna isključenost [social exclusion]: koncept socijalne isključenosti širi je od pojma siromaštva, tj. on osim siromaštva uključuje i deprivaciju koja je posljedica slabljenja solidarnosti i veza između pojedinca i društva. U zemljama EU socijalna se isključenost definiše kao neuspješnost ostvarivanja integracije u jednom ili više socijalnih sistema (demokratsko-pravnom, radno-tržišnom, sistemu socijalne dobrobiti te porodičnom sistemu i sistemu lokalne zajednice). U zemljama Evropske unije pojam socijalne isključenosti češće se koristi od početka 90-ih godina.

Socijalna kohezija (Social cohesion): jedno društvo smatra se „socijalno kohezivnim“ ako njegovi članovi, bez obzira na različitu etničku, religijsku ili geografsku pripadnost sudjeluju u zajedničkim normama i vrijednostima, poštujući identitete drugih i njihovo manifestiranje.

Socijalna ovisnost [welfare dependency]: vidi *kultura ovisnosti*.

Socijalna politika [social policy, welfare policy]: akademska disciplina i praktična djelatnost. Obuhvata one državne aktivnosti kojima se reguliše pružanje naknada i usluga pojedincima ili porodicama koje su, zbog određenih okolnosti, ostale potpuno ili djelimično bez svojih prihoda, pa su stoga dospjele u nepovoljnu životnu situaciju. Opći je cilj socijalne politike zadovoljiti osnovne potrebe građana, ujednačiti njihove životne šanse, ostvariti socijalnu sigurnost i pomoći onima koji se ne mogu sami brinuti o sebi. Jezgro socijalne politike uključuje socijalno osiguranje, socijalnu pomoć, zdravstvenu zaštitu i socijalne usluge. U širem smislu, ovaj pojam uključuje obrazovnu i stambenu politiku te politiku zapošljavanja.

Socijalna pomoć (social assistance): propisi, mjere, programi i usluge koje pruža država, institucije i/ili pojedinci, a koji služe da bi se pomoglo pojedincima, obiteljima, i/ili kategorijama stanovnika koji nemaju pristupa drugim izvorima prihoda i/ili uslugama, a koje su potrebne za dostojan život te učestvovanje u socijalnom i kulturnom životu svoje zajednice. Termin „socijalna pomoć“ u pravilu se odnosi na nekontributivne (ostvaruju se bez plaćanja doprinosa) sisteme i programe.

Socijalna prava [social rights, welfare rights]: socijalna prava trebaju omogućiti pojedincima održanje određenog nivoa ili stila življenja, odnosno posjedovanje resursa nužnih za dostojan način života. Postoji razlika između tzv. tvrdih socijalnih prava (prava iz sistema socijalnog osiguranja), jasno zakonski formulisanih i zaštićenih te tzv. mekih socijalnih prava, koja su dobrim dijelom arbitrarna i značajno ovise o političkim i ekonomskim prilikama. Stoga se obim socijalnih prava razlikuje od društva do društva.

Socijalna pravda [social justice]: temeljna socijalna vrijednost i norma koja se tiče načina na koji se resursi trebaju distribuirati između pojedinaca i socijalnih grupa. Glavni kriteriji za ostvarivanje socijalne pravde jesu pravo, zasluga i potreba. Percepcije socijalne pravde mogu se značajno razlikovati između društava ili unutar društva.

Socijalna sigurnosna mreža [social safety net]: u užem smislu, termin “socijalna sigurnosna mreža” obuhvata visinu primanja ispod koje ne bi smio pasti nijedan član društva (stepen opće socijalne pomoći). U najširem smislu riječi, ovaj pojam pokriva sve transfere sistema socijalne sigurnosti. U tranzicijskim zemljama, on često označava hitne mjere donesene zbog reforme socijalnog sistema. Osim toga, govori se o primarnoj (*first-tier*) i sekundarnoj (*second-tier*) sigurnosnoj mreži. U primarnu sigurnosnu mrežu ulaze naknade socijalnog osiguranja (penzije, naknade za nezaposlene), univerzalne naknade (naknade za djecu) te određene potrošačke subvencije, dok bi sekundarnu sigurnosnu mrežu sačinjavale naknade socijalne pomoći, kao i naknade usmjerene na prekvalifikaciju i profesionalno usavršavanje.

Socijalna sigurnost (social security): ovaj se termin može koristiti kao ekvivalent za „socijalnu zaštitu“. Obuhvata sve mjere i programe, itd., zaštite pojedinaca, socijalnih grupa i kategorija od velikih životnih rizika ili pak radi ublažavanja posljedica tih rizika. Termin se također može koristiti kao suprotan „socijalnoj pomoći“, a tada se odnosi na sve kontributivne sisteme, programe, itd., koji štite pojedince i ublažavaju posljedice specifičnih socijalnih rizika kao što je nezaposlenost, starost, invalidnost itd. U drugom značenju ovaj se termin koristi kao ekvivalent „socijalnom osiguranju“.

Socijalna zaštita (social protection): obuhvata sve zakone, mjere i prakse kojima se pojedinci štite od glavnih životnih rizika, kao što je (duga) bolest ili povreda i s tim povezani financijskih rizici (povećani troškovi liječenja i gubitak prihoda), invalidnost, gubitak posla, prirodne nepogode, rat i pobuna, itd., ili se nastoje ublažiti štetne posljedice tih događaja koje pogađaju pojedince. Socijalna zaštita ima pet komponenti:

- i. politike tržišta rada i programi koji su namijenjeni lakšem zapošljavanju i koji promiču učinkovitost tržišta rada;
- ii. programi socijalnog osiguranja radi ublažavanja rizika vezanih uz nezaposlenost, zdravlje, invalidnost, nesreću na poslu i starost;
- iii. socijalna pomoć i programi socijalnih usluga za najranjivije skupine koje nemaju drugih izvora adekvatne podrške;
- iv. mikro i lokalni programi radi rješavanja problema ranjivih pojedinaca i grupa na komunalnoj razini i
- v. zaštita djece radi osiguranja njihovog budućeg zdravog i produktivnog razvoja.

Socijalne investicije [social investments]: novi pristup ulozi i značenju socijalnih transfera i ulaganja u ljudski kapital, gdje se aktivnom socijalnom politikom, posebno u obrazovanju i programima zapošljavanja, pridonosi održivom privrednom razvoju. Efikasni i djelotvorni socijalni programi pridonose privrednom razvoju, tako da se pored pojma “socijalna država” koristi i pojam “država socijalnih investicija”. Organizacije civilnog društva glavni su promotori ove politike u kojoj važan doprinos daje i društveno odgovorna privreda.

Socijalne usluge [social services]: usluge koje osiguravaju agencije i institucije (vladine i nevladine) radi zadovoljavanja nekih ličnih ili socijalnih potreba korisnika kao što su djeca, porodice, stari ljudi, hendikepirani. Socijalne usluge mogu se davati u domovima korisnika ili pak u institucijama u koje su korisnici smješteni.

Socijalni damping [social dumping]: izražava se u dva vida. Damping u području socijalne sigurnosti odnosi se na pojavu kada se transferi i usluge smanjuju ili restrukturiraju na način da se odgovornost za finansiranje prebacuje s javnih na privatne fondove. Drugi vid

socijalnog dampinga odnosi se na pritisak da se smanje troškovi rada i obaveze prema radnicima ili na mogućnost da poslodavci zaobilaze obaveze prema radnicima. Oba se ova vida sažimaju u zajedničkoj definiciji koja kaže da je socijalni damping globalni proces rekomodifikacije rada.

Socijalni dijalog [social dialogue]: odnosi se na sve oblike pregovaranja, konsultacija i razmjene informacija između socijalnih partnera (bipartitni dijalog) te socijalnih partnera i predstavnika vlade (tripartitni dijalog) o pitanjima od zajedničkog interesa u području ekonomske i socijalne politike. Uključenost predstavnika organizacija civilnog društva u odlučivanje o ekonomskoj i socijalnoj politici vodi većoj povezanosti između socijalnoga i civilnog dijaloga.

Socijalni izdaci (troškovi) [social expenditures (spending)]: ukupni troškovi sistema socijalne sigurnosti, ili troškovi pojedinog sistema, npr. zdravstvenog ili penzijskog. Izražavaju se u postotku BDP-a. Ukupni se troškovi dijele na javne (državno regulisane) i privatne (troškovi privatnog osiguranja ili privatnog suplaćanja za određene usluge). Udio socijalnih troškova u BDP-u te posebno odnos javnih i privatnih troškova svjedoči o osnovnim osobinama pojedinog socijalnog režima.

Socijalni kapital [social capital]: elementi društvene organizacije kao što su povjerenje, norme i mreže koje mogu unaprijediti učinkovitost društva omogućujući koordinirane aktivnosti. Društvo koje dijeli zajedničke norme i vrednote je stabilno i uređeno. Dakle, socijalni se kapital može razumjeti i definisati pomoću: a) normi i vrednota, b) društvenih mreža i c) djelovanja – dobrovoljno proizvedenih zajedničkih dobara i resursa. Povezujući socijalni kapital (*bonding social capital*) isključuje, a premošćujući socijalni kapital (*bridging social capital*) uključuje. Povezujući socijalni kapital dovodi zajedno ljude koji su slični po dobi, spolu, etničkoj pripadnosti, socijalnom statusu. Premošćujući se socijalni kapital odnosi na socijalne mreže koje dovode zajedno ljude koji nisu slični jedni drugima.

Socijalni kapitalizam [welfare capitalism]: ekonomski i politički sistem u kojem tržišno utemeljenu ekonomiju nadopunjavaju ekstenzivni socijalni programi. Socijalni kapitalizam nastoji ostvariti određeno dohodovno ujednačavanje i osigurati minimalni životni standard za sve svoje građane.

Socijalni partneri [social partners]: organizacije radnika i poslodavaca koje se međusobno dogovaraju i odlučuju o nizu ekonomskih i socijalnih pitanja, ponajviše vezanih uz uslove rada i prava radnika na radnom mjestu. Danas se socijalni partneri dogovaraju o svim ekonomskim i socijalnim pitanjima zemlje, uz uključenost predstavnika vlasti kao trećeg partnera u socijalnom dijalogu. U najširem smislu riječi, socijalni su partneri svi oni akteri koji sudjeluju u oblikovanju i provođenju mjera i programa socijalne politike (država, nevladine organizacije, interesne grupe, udruženja, preduzeća, sindikati itd.).

Socijalni pluralizam (pluralizam u socijalnoj politici) [welfare pluralism]: vidi *kombinovani model socijalne politike*.

Socijalni problem [social problem]: da bi neki problem postao “socijalni problem” treba odražavati socijalne uslove života značajnog broja članova društva, kao takav treba biti percipiran od strane javnosti (stručnjaka ili opće javnosti). Socijalni problem uvijek ugrožava

određene društvene vrijednosti te identifikacija socijalnog problema podrazumijeva poduzimanje mjera (socijalnih intervencija) radi njegovog razrješavanja. Socijalni problemi su "socijalne konstrukcije", što znači da, u krajnjem slučaju, socijalnim problemom postaje ono što ljudi u nekom društvu misle da jest socijalni problem. Među najvažnije socijalne probleme možemo ubrojiti siromaštvo, kriminal, zloupotrebu droga, zlostavljanje i zanemarivanje djece, nezaposlenost, alkoholizam itd.

Socijalni rad (social work): djelatnost koja unapređuje društvenu integraciju, djeluje na međusobnu adaptaciju pojedinaca, porodica, socijalnih grupa i socijalne sredine. Cilj je socijalnog rada čuvanje dostojanstva pojedinca, razvijanje njegovih sposobnosti, unaprjeđenje interpersonalnih odnosa te rješavanje socijalnih problema. Socijalni rad je pretežno usmjeren na socijalno ranjive grupe i pojedince. Socijalnim se radom aktiviraju resursi socijalne zajednice, kao i njena sposobnost prevladavanja socijalnih problema.

Socijalni rizik (social risk): rizik pojave događaja ili stanja koji mogu dramatično utjecati na standard života pojedinaca i njihovih porodica i/ili njihovu sposobnost da u potpunosti učestvuju u socijalnom i kulturnom životu njihove zajednice.

Socijalni sektori [social sectors]: grupni izraz za politike i programe područja socijalne intervencije, kao npr. zapošljavanje i nezaposlenost, dohodovnu potporu, obrazovanje i izobrazbu, zdravstvenu zaštitu, stambenu politiku i socijalnu zaštitu.

Socijalni transferi [social transfers]: vidi *novčane naknade*.

Socijalni troškovi rada [social labour costs]: troškovi rada mogu se podijeliti u dvije kategorije. Prvu kategoriju čine izdaci za plate zaposlenih, a drugu kategoriju čine porezi i doprinosi namijenjeni za pokrivanje socijalnih rizika, kao što je osiguranje starosti, invalidnosti, bolesti, nezaposlenosti, promjene porodične situacije i slično. Socijalni troškovi rada viši su u zemljama koje imaju sistem socijalnog osiguranja, nego u onima u kojima se socijalna sigurnost pretežno financira porezima. U današnje vrijeme globalizacije, koja donosi povećanu međunarodnu privrednu kompeticiju, socijalni su troškovi rada pod snažnim pritiskom usmjerenim na njihovo smanjivanje. Veoma pokretni međunarodni kapital seli se u zemlje sa manjim troškovima i tako, na posredan način, vrši pritisak na vlade da smanje socijalne troškove rada.

Socijalni turizam [welfare (social) tourism]: praksa da siromašni ili socijalno isključeni nastoje promijeniti svoje mjesto boravka kako bi došli do izdašnijih ili redovitijih socijalnih naknada. Socijalni turizam može biti povezan sa migracijama između država (npr. EU) ili između geografskih područja iste države.

Socijalno osiguranje (social insurance): svaki sistem ili program, obavezni ili dobrovoljni, kojim upravlja država ili organizacije sudionika, u kojem se plaćaju doprinosi radi osiguravanja pojedinaca i njihovih porodica od specifičnih rizika ili pak radi ublažavanja materijalnih posljedica tih rizika za njih i njihove porodice. Tipični rizici koje pokriva socijalno osiguranje su gubitak dohotka zbog nezaposlenosti, nesposobnost za rad i starost.

Socijalno poduzetništvo [social entrepreneurship]: poduzetničke aktivnosti u području socijalnog razvoja i socijalne politike, osobito na lokalnom nivou i u lokalnim zajednicama. Država i lokalne vlasti potiču socijalno poduzetništvo dajući povoljne uslove i dotacije za razvoj različitih djelatnosti: pružanje usluga starima, djeci, socijalno isključenima i sl. Na taj se način, poticanjem razvoja novih usluga, doprinosi rješavanju socijalnih problema i tim se programima zapošljava nova radna snaga.

Socijalno stanovanje [social housing]: uže gledano, podrazumijeva gradnju i dodjelu socijalnih stanova ciljanim grupama stanovnika. Socijalni stanovi dijele se na osnovi provjere prihoda i imovine pojedine porodice. Prilikom gradnje socijalnih stanova vodi se računa o njihovoj cijeni. To su u pravilu jeftiniji stanovi, sagrađeni prema skromnijim standardima u odnosu na stanove na tržištu. Gradnja socijalnih stanova redovno se planira za određeno vremensko razdoblje. Šire gledano, socijalno stanovanje podrazumijeva različite subvencije i povlastice koje država daje ciljanim grupama radi podmirenja njihovih stambenih potreba.

Socijalna tržišna ekonomija [social market economy]: pojam “socijalna tržišna ekonomija” nastao je u Saveznoj Republici Njemačkoj krajem četrdesetih godina 20. stoljeća u krugovima kršćanske demokracije. Radi se o “terminu-kišobranu” kojim se zapadnonjemački pluralistički model socijalne države nastojao distingvirati na jednoj strani od socijalističkih, a na drugoj od drugih zapadnih socijalnih modela s obzirom na državnu intervenciju na tržištu rada i redistribuciju dohotka. Socijalna tržišna ekonomija podrazumijeva vodeću ulogu tržišta, privatne inicijative, socijalnu odgovornost privrede, ali i supsidijarnu ulogu države koja interveniše u socijalnim pitanjima radi ispravljanja negativnih posljedica tržišta.

Socijalno ugovaranje [social contracting]: ugovaranje socijalnih usluga posredstvom organizacija civilnog društva na dugoročnoj osnovi. Ove organizacije sklapaju ugovore o pružanju socijalnih usluga i njihovom finansiranju iz proračuna. Ovaj se model preferira zbog njegove učinkovitosti i djelotvornosti, a povezan je s mogućnošću mobilizacije volontera i drugih materijalnih resursa preko organizacija civilnog društva.

Socijalno uključivanje [social inclusion]: obuhvata niz programa i mjera kojima je cilj integrirati isključene grupe ili pojedince u “središnje” društvo. Ovi su programi karakteristični po tome što kombinuju ekonomske sa socijalnim ciljevima. U tom se smislu dobivanje dohodovne podrške uslovljava obavezom pojedinca da aktivno učestvuje u procesima socijalnog uključivanja. U Francuskoj su uvedeni tzv. ugovori o uključivanju, koje potpisuje pojedinac i predstavnik državne (lokalne) administracije, a kojima se i formalno garantuje veza između prihoda i učestvovanja u integracijskim aktivnostima.

Solidarizam [solidarism]: koncept društva koji se zasniva na uzajamnoj pomoći ili pak pomoći društva onim njegovim članovima koji su se našli u životnim neprilikama koje sami ne mogu prevladati. U tom smislu solidarizam je humanistički ideal koji se zasniva na kolektivnoj odgovornosti prema svim članovima socijalne zajednice. Solidarizam su zagovarali socijalni filozofi i sociolozi kao što je L. Bourgeois, L. Duguit, E. Durkheim i drugi. Oni su solidarizam zamišljali kao treći put društvenog razvoja između liberalnog individualizma i kolektivističkog socijalizma.

Solidarnost [solidarity]: uzajamna odgovornost članova društvene grupe jednih za druge. Temelj solidarnosti jesu uzajamne obaveze, koje svoje ispunjenje nalaze u načelu

recipročnosti odnosno načelu razmjene. Iznivelirana recipročnost događa se onda kada ljudi daju isto onoliko koliko su dobili. Međutim, često nema takve recipročnosti, već ljudi daju zato što su nešto već dobili u prošlosti ili očekuju da će nešto dobiti u budućnosti. Npr., roditelji daju djeci jer su njihovi roditelji davali njima, ljudi mogu dohodovno podupirati penzionere jer očekuju da će buduće generacije podupirati njih kada odu u penziju. Solidarnost nije uvijek lako razlikovati od altruizma. Osnovni etički problem solidarnosti sastoji se u tome što je ona često ekskluzivistička, tj. ograničena na određenu društvenu grupu.

Starosne penzije [old age pensions]: penzije koje se, pored ostalih uslova, stiču nakon određene dobne granice koja je najčešće različita za muškarce i žene. U posljednjem je razdoblju zapažen trend podizanja dobi odlaska u penziju te izjednačavanje dobne granice za muškarce i žene.

Stečevina Zajednice (Acquis Communautaire) (također „acquis communautaire“) je skup dokumenata koji definišu pravne norme i standarde EU, koje sve države članice trebaju prihvatiti u svojim zakonima i u administrativnoj praksi. Također se očekuje da „Stečevinu Zajednice“ prihvate i države koje aspiriraju na članstvo EU.

Stigma [stigma]: osjećaj srama i obilježnosti koji osoba ima jer svoje prihode priskrbljuje preko *income-tested* ili *means-tested* naknada, a ne putem plate ili naknada socijalnog osiguranja. Stigma je često posljedica prirode administrativnih procedura i dovodi do smanjenog uzimanja takvih naknada.

Stopa ekonomske aktivnosti [economic activity rate]: udio radno aktivnog stanovništva (osoba koje imaju posao ili ga traže) u radno sposobnom stanovništvu. Izračunava se tako da se ukupan broj zaposlenih i nezaposlenih podijeli s ukupnom populacijom u dobi od 15 do 64 godine. Stopa ekonomske aktivnosti može se računati i za pojedine dobne skupine.

Stopa fertiliteta [total fertility rate]: prosječan broj djece koje žene rode tokom fertilnog (rodnog) razdoblja (15-49 godina).

Stopa korištenja naknade [take-up of a benefit]: omjer između broja osoba koje primaju određenu naknadu i broja osoba koje imaju potencijalno pravo na naknadu.

Stopa mortaliteta [crude death rate]: broj umrlih na 1000 stanovnika u toku jedne godine.

Stopa mortaliteta dojenčadi [infant mortality rate]: broj umrlih u prvoj godini života na 1000 živorođene djece. Ova je stopa jedan od osnovnih pokazatelja učinkovitosti zdravstvenog i cjelokupnog socijalnog sistema pojedine zemlje.

Stopa nataliteta [crude birth rate]: broj živorođene djece na 1000 stanovnika u toku jedne godine.

Stopa nezaposlenosti [unemployment rate]: omjer između broja nezaposlenih i radno aktivnih stanovnika (radne snage). Stope nezaposlenosti mogu se bitno razlikovati ovisno o tome koji se kriteriji koriste prilikom definisanja nezaposlene osobe.

Stopa ovisnog stanovništva [dependency ratio]: označava odnos između ekonomski aktivnoga i neaktivnog stanovništva. Obično se izračunava tako da se broj osoba koje su mlađe od 15 i starije od 64 godine podijeli s brojem osoba u dobi između 15 i 64 godine.

Stopa ovisnog starijeg stanovništva [old age dependency ratio]: omjer starijega stanovništva u odnosu na radno aktivni kontingent stanovništva. Obično se izračunava tako da se broj osoba starijih od 65 godina podijeli s brojem osoba u dobi od 15 do 64 godine.

Stopa predtransferskog siromaštva [pre-transfer poverty rate]: stopa siromaštva koja bi postojala u nekoj zemlji kada bismo ukinuli sve ili neke tipove socijalnih transfera. Na ovaj način možemo ustanoviti koliki je uticaj socijalnih transfera na redukciju siromaštva.

Stopa preživljavanja [survival rate]: udjel preživjelih pacijenata u određenom vremenskom razdoblju nakon utvrđivanja dijagnoze ili nakon medicinskog tretmana. Ovaj se podatak koristi kao indikator učinkovitosti zdravstvene zaštite.

Stopa razvoda [crude divorce rate]: broj razvoda u toku godine na 1000 stanovnika. Može također biti izražena kao udio razvedenih brakova u odnosu na ukupan broj sklopljenih brakova u toku godine.

Stopa reduciranja siromaštva [poverty rate reduction]: mjera učinkovitosti ukupnih ili pojedinačnih socijalnih transfera. Tako se može ustanoviti koji su socijalni transferi najučinkovitiji s aspekta reduciranja siromaštva. Prvo se utvrdi broj siromašnih, ali tako da se iz prihoda isključe dohodovni transferi, a zatim se analizira u kojoj mjeri socijalni transferi, kada se uključe u ukupne prihode, doprinose smanjivanju broja siromašnih.

Stopa sklopljenih brakova [crude marriage rate]: broj sklopljenih brakova u toku godine na 1000 stanovnika.

Stopa zaposlenosti [employment rate]: omjer između broja zaposlenih i ukupnog broja osoba koje čine radni kontingent (15-64 godine).

Subjektivno siromaštvo [subjective poverty]: pristup siromaštvu koji polazi od toga kako ljudi sami doživljavaju vlastito blagostanje, umjesto da ga procjenjuju stručnjaci. Građani procjenjuju minimalnu visinu dohotka, nužnu da bi se sastavio kraj s krajem, a mišljenja populacije prikupljaju se anketnim ispitivanjima ili intervjuima. Mnogi su autori kritični prema subjektivnom siromaštvu, jer smatraju da biti siromašan ne ovisi o tome kako netko misli da živi, već kako stvarno živi. Na stope subjektivnog siromaštva značajno utiču očekivanja i aspiracije ljudi.

Subvencije [subsidies]: direktna ili indirektna plaćanja, ekonomske koncesije koje vlada daje privatnim firmama, domaćinstvima ili drugim nivoima vlasti radi promicanja javnog dobra i zajedničkih ciljeva. Subvencije se mogu odnositi na određene proizvode ili usluge (transport,

prehrana, komunalne usluge itd.). Svrha je subvencija ublažiti nejednakosti u distribuciji dohotka te ublažiti negativne posljedice slobodnog tržišta i neobuzdane konkurencije u skladu sa ciljevima javne politike. Subvencioniranje se može odvijati na različite načine, kao što su: izravno plaćanje u novcu ili naturi, pružanje dobara i usluga po cijeni koja je ispod uobičajene tržišne cijene, kupovina dobara i usluga po cijenama koje su iznad tržišnih te porezne olakšice i drugi poticaji.

Supsidijarnost (subsidiarity): Supsidijarnost je načelo prema kojem probleme treba rješavati najmanji (ili najniži) nadležni autoritet. To je načelo sadržano u nekoliko ustava širom svijeta, npr. u Desetom amandmanu Ustava SAD.

Suglasno tom načelu, EU može djelovati (tj. propisivati zakonom) jedino onda kada države članice zaključe da je akcija pojedine zemlje nedostatna ili nedovoljno učinkovita. Ovo načelo ustanovljeno je 1992. Ugovorima iz Maastrichta, i sadržano je u prijedlogu novih ugovora o uspostavljanju Ustava EU. Međutim, na lokalnom nivou, to je načelo već predstavljalo ključni element Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, dokumenta kojeg je promovisalo Vijeće Evrope 1985. godine.

Temeljni dohodak [basic income]: najčešće se razlikuje univerzalni od parcijalnog temeljnog dohotka. Univerzalni temeljni dohodak dobivao bi svaki pojedinac, bez obzira ima li plaćeno zaposlenje ili ga nema, te bez obzira na njegove prihode ili želju za radom. Parcijalni temeljni dohodak namijenjen je određenim grupama stanovništva (npr. osnovna penzija za sve starije građane, dječje naknade za svu djecu, naknade za sve rastavljene roditelje koji imaju ovisnu djecu). Temeljni dohodak bio bi izuzet iz poreza na dohodak i varirao bi ovisno o dobi. Namjera je da se putem temeljnog dohotka sistem socijalne pomoći integrira u porezni sistem. Do sada nijedna zemlja u svijetu nije uvela univerzalni temeljni dohodak.

Teritorijalna pravda [territorial justice]: pojava kada se dobra ili usluge distribuiraju između geografskih područja u skladu s potrebama tih područja.

Treći sektor [third sector]: treće područje aktivnosti koje, pored države i privatnog biznisa, utiče na razvoj društva. Razvoj se legitimira otvorenosću, konkurentnošću i ravnopravnošću svih inicijativa. Sva tri su sektora međuovisna i povezana. Dominacija jednog od tih sektora nad drugim znači neravnotežu razvoja društva. Ovaj je pojam u upotrebu uveo poznati filantrop i poduzetnik David Rockefeller početkom 1970-ih godina. Povoljniji porezni status primjenjuje se na organizacije koje pripadaju ovom sektoru.

Troškovi stanovanja [housing expenditure]: sastoje se od svih novčanih izdataka domaćinstva namijenjenih podmirivanju stambenih potreba, korigiranih faktorima koji ih smanjuju, kao subvencije i porezne povlastice. U najamnom sektoru troškovi su stanovanja najamnina i sve usluge (voda, struja, grijanje, plin, komunalne takse i slično) umanjeni za stambene subvencije. Troškovi stanovanja u vlastitom stanu odnose se na otplatu kredita za stan, održavanje, usluge te porez na imovinu. Ovi se troškovi smanjuju subvencijama kamata, priznavanjem kamata na stambene kredite prilikom plaćanja poreza na dohodak i stambenim subvencijama.

Tvrđi zakon/meki zakon (Hard Law/Soft Law): „Tvrđi zakon“ čine pravila ponašanja koja su obavezna za sve države članice i koja su neposredno provediva. Na primjer: propisi EU. „Meki zakon“ čine pravila ponašanja koja nisu neposredno provediva i koja su različiteog

stepena obveznosti. Primjer mekih zakona su smjernice EU i Vijeća Evrope, kao što je Evropska strategija zapošljavanja (EES). Na temelju Evropske strategije zapošljavanja od država članica traži se da redovno podnose izvještaje o primjeni smjernica EU te ih se potiče da primjenjuju „najbolje prakse“, razvijene i primijenjene u EU („Metoda otvorene koordinacije“).

Ugovori EU [EU Treaties]: dokumenti na kojima počiva EU. Evropska zajednica za ugljen i čelik osnovana je 1951. godine. Rimskim ugovorima, potpisanima 1957. godine, osnovane su Evropska ekonomska zajednica i Evropska zajednica za atomsku energiju. Godine 1965. sva su tri ugovora ujedinjena u jedan. Godine 1986. potpisan je Jedinstveni evropski akt. Ugovorom iz Maastrichta, potpisanim 1992. godine, definisane su ekonomska i monetarna unija (između ostaloga i uvođenje eura kao zajedničke valute) te zajednička politika u nizu područja. Ugovor iz Amsterdama, potpisan 1997. godine, djelimično je revidirao Ugovor iz Maastrichta, između ostaloga predvidio koordinaciju u promicanju zapošljavanja i socijalne uključenosti. Ugovor iz Nice, potpisan 2001. godine, regulisao je djelovanje ključnih institucija EU nakon proširenja iz 2004. godine. Ustav EU, potpisan 2004. godine, sve ugovore integrira u jedinstveni akt.

Univerzalne naknade [universal benefits]: naknade koje se dodjeljuju na osnovi kriterija pripadnosti određenoj socijalnoj grupi, bez provjere prihoda. Na primjer, jedini je kriterij za dobivanje porodičnog doplatka da porodica ima djecu određene dobi.

Univerzalno davanje [universal provision]: vidi *univerzalne naknade*.

Usklađivanje naknada [uprating]: proces u kojem se visine naknada usklađuju s rastom plata ili cijena. Ovo se usklađivanje događa u pravilu jednom godišnje, a u slučaju inflacije i češće od toga.

Ustav EU [EU Constitution]: nakon dugih pregovora, 29. oktobra 2004. godine, u Rimu je potpisan tekst prvog Ustava EU. Njegovo stupanje na snagu očekuje se nakon što bude proveden postupak ratifikacije u svim zemljama članicama. Ustav EU zamjenjuje sve dosadašnje ugovore EU i predstavlja daljnji korak u čvršćoj integraciji zemalja EU.

Uzajamna pomoć [mutual aid]: podrazumijeva uzajamnu podršku i odgovornost izvan formalnih struktura. Pomagatelj i primalac pomoći ravnopravni su i mogu, ovisno o situaciji, promijeniti uloge.

Uzajamno priznavanje (mutual recognition): uzajamno priznavanje sudskih odluka između država važan je instrument koji omogućava saradnju unutar EU u trgovačkoj, civilnoj i kazenoj sferi, te između EU i trećih zemalja.

Sada sudske odluke donesene u jednoj od država članica EU nisu automatski priznate u drugim državama članicama. Pojedinci ili preduzeća koji žele da sudska odluka bude važeća u drugim državama članicama moraju se podvrgnuti specijalnim postupcima radi priznanja odluka u drugim zemljama (tzv. „ovjerovljenje“). Drugim riječima, primjena jedne francuske presude u Španiji moguća je jedino nakon što španski sud da na znanje da je ta odluka provediva na španskom teritoriju.

Uzajamno priznavanje u nekim područjima (npr. u bračnom pravu) provedivo je na osnovi propisa EU. Evropska komisija ima pravo inicijative u području uzajamnog priznavanja u području trgovine (npr. kontrole industrijske kvalitete farmaceutskih proizvoda).

Vanbračna zajednica [unmarried cohabitation]: zajednica muškarca i žene koja nije formalizovana bračnom vezom, a iz koje mogu proisteći razne posljedice imovinske i socijalne naravi, posebno za djecu.

Vertikalna preraspodjela [vertical redistribution]: znači preraspodjelu dohodaka i socijalnih davanja od imućnijih prema manje imućnim kategorijama građana. Sistemi socijalne sigurnosti (npr. penzioni) u većoj ili manjoj mjeri vrše vertikalnu redistribuciju dohodaka i naknada.

Vezana socijalna pomoć [tied social assistance]: vrsta pomoći koja osigurava pristup specifičnim dobrima i uslugama (u novčanom ili nenovčanom obliku). Pravo na ovaj oblik pomoći najčešće ostvaruju osobe koje nemaju prava na druge naknade ili osobe koje su već korisnici nekog oblika opće ili kategorijalne pomoći. Najznačajniji vid vezane socijalne pomoći predstavlja stambena naknada. Osim stambene naknade, u vezanu pomoć spada, npr., pravo na nadoknadu zdravstvenih ili pogrebnih troškova, pravo na nadoknadu troškova za kupnju lijekova itd.

Vijeće Evrope [Council of Europe]: organizacija evropskih zemalja osnovana Londonskim ugovorom 1949. godine. Ciljevi su Vijeća Evrope zaštita ljudskih prava, unapređenje pluralističke demokracije i vladavine prava, promicanje svijesti o evropskom kulturnom identitetu, poticanje razvoja i raznolikosti, potraga za rješenjima problema sa kojima se suočava Evropa (manjine, ksenofobija, zaštita okoliša, kloniranje...) te razvoj demokratske stabilnosti kroz podršku političkim, zakonodavnim i ustavnim reformama. Godine 2004. Vijeće Evrope je imalo 46 zemalja članica. Među brojnim dokumentima Vijeća Evrope valja izdvojiti Konvenciju o ljudskim pravima i temeljnim slobodama (temeljem koje djeluje i Evropski sud za ljudska prava u Strasbourg) i Evropsku socijalnu povelju.

Višeroditeljska porodica [multiparental family]: porodica u kojoj uz djecu živi jedan biološki roditelj te očuh ili maćeha koji imaju djecu iz ranijeg braka ili izvanbračne veze.

Vladavina na više nivoa (multi-level governance): funkcije upravljanja i nadležnosti u svim su zemljama podijeljene između središnje i, kako je uobičajeno, nekoliko nižih teritorijalnih nivoa. Podjela odgovornosti između tih nivoa može se vršiti temeljem jednog od dva osnovna tipa. Prvi tip podrazumijeva raspodjelu vlasti na nekoliko multifunkcionalnih, teritorijalno međusobno isključivih nivoa jurisdikcije, u okviru relativno stabilnog sistema s ograničenim jurisdikcijama i ograničenim brojem jedinica. Drugi tip vladavine podrazumijeva specijalizovane, međusobno preklapajuće jurisdikcije unutar jednog relativno fleksibilnog, nepovezanog sistema s velikim brojem jurisdikcija. U EU Unija predstavlja najveći nivo vlasti u odnosu na svaku zemlju članicu.

Volontiranje [volunteering]: aktivnost koja se slobodno poduzima, koja nije plaćena i čini se na dobrobit drugih. Volonteri u pravilu daruju svoje slobodno vrijeme za određenu

aktivnost. Volonterski rad može biti formaliziran (u okviru djelovanja neprofitnih organizacija) i neformalan.

Workfare programi [workfare programs (schemes)]: programi u okviru kojih učesnici obavljaju određeni rad u zamjenu (ili umjesto) socijalnih naknada (obično socijalne pomoći). *Workfare* je obvezan (prisilno nametnut), ponajprije uključuje radnu aktivnost i dio je sistema socijalne pomoći. U širem značenju, *workfare* podrazumijeva bilo koji program u kojem se od potencijalnog korisnika traži da učestvuje u aktivnostima koje su povezane sa zapošljavanjem ili socijalnim uključivanjem (aktivnosti u sklopu tržišta rada ili socijalne politike: trening, izobrazba i drugi oblici socijalne aktivacije). *Workfare* se iz SAD proširio na evropske zemlje.

(Zagarantovani) minimalni dohodak [(guaranteed) minimum income]: visina dohotka koju država zakonski garantuje svakome državljaninu koji iz objektivnih razloga nije u mogućnosti priskrbiti taj dohodak za sebe i svoju porodicu. Minimalni se dohodak ostvaruje putem programa socijalne pomoći i odgovara razlici između visine minimalnog dohotka i vlastitog dohotka domaćinstva odnosno pojedinca. Ovaj dohodak treba omogućiti zadovoljavanje barem osnovnih životnih potreba, ako već ne može osigurati minimalno pristojni životni standard. Način određivanja minimalnog dohotka razlikuje se od države do države.

Zamjena dohotka [income replacement]: vidi *zamjenska stopa*.

Zamjenska stopa [(income) replacement rate (ratio)]: omjer između visine određene naknade i visine plate pojedinca u nekom obračunskom razdoblju (obično u odnosu na prethodni mjesec ili godinu). Zamjenska stopa, također, može predstavljati omjer između prosječne visine neke naknade (npr. prosječne penzije) i prosječne plate.

Zamka nezaposlenosti [unemployment trap]: situacija u kojoj je, kao rezultat socijalnih davanja, materijalni položaj pojedinca (porodice) bolji, jednak ili tek malo lošiji u slučaju kada je nezaposlen nego kada radi. Stoga pojedinci radije ostaju nezaposleni nego da prihvate slabije plaćen posao.

Zamka siromaštva [poverty trap]: situacija u kojoj su iznosi *means-tested* naknada siromašnima takvi da ne motivišu pojedince na rad ili kada se visine tih naknada smanjuje barem za istu sumu novca koju pojedinac ili porodica ostvari od rada. To siromašne demotiviše za rad, jer im se materijalna situacija ako se zaposle ne poboljšava, već se može i pogoršavati.

Zanemarivanje prihoda [disregard]: zanemarivanje (neuzimanje u obzir) utvrđene sume zarada ili tipova prihoda prilikom odlučivanja o tome ima li neki pojedinac ili porodica pravo na stanovitu naknadu ili prilikom određivanja visine te naknade (npr. kada se u ukupne prihode porodice koja traži socijalnu pomoć ne računavaju doplatci za djecu).

Zaposleni siromasi [working poor]: zaposlene osobe čiji prihodi nisu dostatni da bi njihova domaćinstva prešla liniju siromaštva. Pojava posebno prisutna u zemljama liberalne tradicije (anglosaksonske zemlje).

Zaposleničke penzije [occupational pensions]: penzije koje se ostvaruju u preduzećima, kod poslodavaca. Obično se radi o dodatnim penzijama, koje zaposleni ostvaruju uz obavezne javne penzije.

Zaposlenost s nepunim radnim vremenom [part-time employment]: zaposlenost s radnim vremenom koje je kraće od normalnog ili standardnog punog radnog vremena. Obično podrazumijeva rad koji traje manje od 34 sata sedmično.

Zbrajanje (agregacija) razdoblja osiguranja (aggregation of insured periods): zbrajanjem razdoblja osiguranja radnik može ostvariti sve prednosti onih socijalnih naknada koje ovise o dužini njegovih/njenih razdoblja osiguranja, rada i/ili boravka, kao što su penzije ili naknade za nezaposlenost. Regulator EU propisuje da u slučaju ako ostvarivanje, zadržavanje i/ili visina davanja ovisi o dužini razdoblja osiguranja, nadležno tijelo države članice koja je u pitanju treba uzeti u obzir razdoblja osiguranja oslanjajući se na propise druge države članice kao da su ta razdoblja ostvarena u toj državi članici.